

Nr 179.

Av herr **Staaft m. fl.**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till värnpliktslag.*

Under åberopande av vad av oss anförts i inledningen till motionen nr 178, få vi härmed göra följande framställning, avseende ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till värnpliktslag.

Utbildningen av infanteriets värnpliktiga.

Olika utbildningslinjer.

Rekrytskolan för infanteriets värnpliktiga har i fråga om sin längd och förläggning varit bestämd med hänsyn till det syfte, som densamma hittills haft, nämligen att utbilda för krigstjänstgöring under den del av året, då marken är bar och vattnen isfria. Att förbereda för tjänstgöring även under vinterförhållanden, särskilt högvinterförhållanden, har däremot icke ansetts kunna ingå i dess uppgift.

Den omfattande undersökning, som genom försvarsberedningarna kommit till stånd, har emellertid med långt större eftertryck, än tidigare skett, riktat allmänna uppmärksamheten på nödvändigheten av att våra värnpliktiga utbildas icke blott för sommartjänst utan ock för vintertjänst. Vårt lands läge är sådant, att vi måste tänka oss möjligheten av krigföring i ett nordsvenskt vinterlandskap med djup snö och under sträng köld. Men ett fälttåg under

dylika omständigheter är något annat än ett sommarfälttåg. Det förutsätter färdighet att uppträda på skidor vid förflyttningar utanför de banade vägarna, erfarenhet om de ändamålsenligaste medlen att skydda sig mot köldens verkningar samt förtrogenhet med de särskilda förfaringssätt, som måste komma till användning vid marscher, förläggningar och strider under vinterförhållanden m. m. En trupp, som under ett vinterfälttåg i Norrland har att kämpa med fiender, vilka erhållit vinterutbildning, men som själv saknar sådan, måste anses vara på förhand så gott som tillspillogiven.

Härav följer med nödvändighet, att rekrytskolan måste för framtiden tillgodose ett dubbelt syfte och ordnas så, att den kommer att omfatta ej blott såsom hittills en sommarrekrytskola utan därjämte även en vinterrekrytskola.

Under förutsättning att sommarrekrytskolans nuvarande förläggning icke kan visas vara för ändamålet otjänlig, synes det då ligga närmast till hands att bibehålla denna skola vid den del av året, som den av ålder hos oss haft sig tilldelad, nämligen tiden april—september, samt att tillgodose behovet av vinterutbildning genom en särskild vinterrekrytskola, förlagd till den för dess syfte lämpligaste årstiden, nämligen högvintern (januari—februari eller mars), och upptagande så många dagar, som för ändamålet ansetts nödvändiga, nämligen 40. Första repetitionsövningen borde enligt denna anordning lämpligen ansluta sig till sommarrekrytskolan såsom en omedelbar fortsättning därav.

På en alldeles motsatt väg har årets kungl. proposition om ny härordning slagit in. Den förordar en fullständig omkastning av hittills gällande utbildningsförhållanden, i det den föreslår, att rekrytskolan skall omfatta tiden 1 november—första tredjedelen av juli, samt att den i början och i slutet (november—januari och mars—juli) skall utgöra sommarrekrytskola, i mitten (februari—mars) vinterrekrytskola. För rekrytskolan i dess helhet skulle sammanlagda tiden då bli 250 dagar samt för densamma jämte repetitionsövningarna 340.

När man med varandra sammanställer nu nämnda båda anordningssätt för de värnpliktigas utbildning, torde man till en början böra uppmärksamma, att då man kallat den förra »sommarlinjen» eller »den delade linjen» och den senare »vinterlinjen» eller »den sammanhängande linjen», så äro dessa benämningar strängt taget

För ett rätt avvägande av de båda utbildningslinjernas inbördes fördelar och olägenheter är det givetvis nödvändigt att hava uppmärksamheten strängt riktad på deras förhållande till arten och fördelningen av det utbildningsarbete, som rekrytskolan har att ombesörja. Med avseende härå torde först böra erinras om den bestämmelse i gällande instruktion för rekrytutbildningen, som föreskriver, att tiden för denna utbildning skall vara indelad i tre perioder, av vilka den första bör omfatta omkring hälften, den andra och tredje vardera fjärdedelen av nämnda tid. Varje period är, såsom ock i motiveringen till den kungl. propositionen (sid. 168) påpekats, avsedd för var sin huvudsakliga uppgift:

1) våren och försommaren (första perioden) för den grundläggande enskilda sommarutbildningen,

2) högsommaren (andra perioden) för fortsättning av den enskilda sommarutbildningen och för sommarutbildning i lägre förband (till och med pluton) samt

3) sensommaren (tredje perioden) för sommarutbildning i högre förband (kompani och uppåt).

Den förut omnämnda kortare utbildningslinjen, vilken förlägger rekrytskolans början till april, innebär, att till de nu angivna perioderna skulle såsom ny sådan komma:

4) högvintern för enskild vinterutbildning och för vinterutbildning i lägre och högre förband.

Enligt den i kungl. propositionen föreslagna längre utbildningslinjen med början den 1 november skulle samma indelning i tre perioder i det stora hela framgent bibehållas, men tidsförläggningen skulle så omkastas, att

1) senhösten och förvintern komme att ägnas åt den grundläggande enskilda sommarutbildningen,

2) högvintern åt enskild vinterutbildning och åt vinterutbildning i lägre (och högre?) förband,

3) våren åt fortsättning av den enskilda sommarutbildningen och åt sommarutbildning i lägre förband samt

4) försommaren åt sommarutbildning i högre förband.

Om man efter dessa inledande erinringar anställer en jämförelse mellan de sålunda utformade utbildningslinjerna, måste man enligt vår mening komma till den slutsatsen, att de övervägande skälen alldeles avgjort tala till förmån för den förra. Vi skola i det följande i korthet angiva dessa skäl.

Sommarutbildningen.

Vad till en början sommarutbildningen angår, synes icke mer än en mening kunna råda därom, att denna utbildning bäst främjas, om densamma bibehålles ungefär vid sin nuvarande tidsförläggning: april—september.

Detta är så uppenbart, att det upprepade gånger måst erkännas av statsministern i hans anförande till statsrådsprotokollet vid föredragningen av förslaget till ny härordning. Om i överensstämmelse med hans förslag sommarutbildningsarbetet till sin förra del förflyttas till tiden november—januari, så kommer, säger han (s. 167), »den första rekrytutbildningen att försiggå under en årstid, som härför icke är lika gynnsam som våren och försommaren». I fall samma arbetes senare del förlägges till tiden mitten av mars—början av juli, heter det vidare (s. 170), kommer utbildningen »att försiggå under en årstid, som för vissa övningsgrenar eller delar av sådana är något ogynnsammare än den nu härför använda tiden». Särskilt medgives dessutom (s. 171), att den i propositionen föreslagna rekrytskolan bjuder på ogynnsammare väderleks- och markförhållanden än den nuvarande för sådana sidor av utbildningen, som »avse terrängens begagnande under sommarförhållanden».

Starkare vitsord om lämpligheten av sommarutbildningens nuvarande förläggning kan man naturligtvis ej vänta att finna i motiveringen till en proposition, vari samma utbildnings förflyttande huvudsakligen till vinterhalvåret påyrkas. Ett oförbehållsammare besked träffar man i uttalanden, som avgivits mera oberoende av taktiskt-politiska hänsyn. Så bland annat i de svar, som arméfördelnings- och infanteriregementscheferna år 1911 lämnade å följande av exercisreglements-kommittén till dem ställda fråga: »Har utbildningstidens förläggande till perioden mitten av april—mitten av september varit gynnsam för bibringande av en allsidig rekrytutbildning?» Att den så formulerade frågan icke kunde besvaras rent jakande var självklart, då den i en allsidig rekrytutbildning ingående vinterutbildningen tydligen ej står att inhämta under vår och sommar samt flertalet militärer även av andra skäl anse en förlängning av övningstiden önskvärd. Men samtidigt med påpekandet härav framhölls i de avgivna svaren med synnerlig styrka, att just perioden mitten av april—mitten av september vore för sommarutbildningen och rekrytutbildningen i det hela i alldeles särskild grad lämplig. Sälunda

yttrades av chefen för Skaraborgs regemente: »Denna period synes mig vara den, som möjliggör uttagandet av den största arbetsprodukten av rekryterna»; av chefen för Kronobergs regemente: »Jag tvekar ej att beteckna densamma såsom den, med utbildningstidens nuvarande längd, för rekrytdaningen gynnsammast tänkbara» samt av chefen för Första livgrenadjärregementet: »Utbildningstidens förläggande till perioden mitten av april—mitten av september är den gynnsammast möjliga för bibringande av sommarutbildning».

Att sakkunskapens och erfarenhetens utslag måste gå i denna riktning ligger i själva verket i sakens natur. All militär utbildning avser att bibringa de färdigheter och insikter, som erfordras för uppträdande i fält; det är *krigets* fordringar, som under densamma oavlåtligen måste hållas i sikte. I överensstämmelse med denna ledande grundtanke måste utbildningen så litet som möjligt ske inne i kasernerna, så mycket som möjligt ute i det fria. Men med våra klimatiska förhållanden leder detta med nödvändighet därtill, att hela utbildningen, med undantag endast för den särskilda vinterutbildningen, bör, så långt sig göra låter, förläggas till de månader, då dagarna äro långa, ljusa och varma, vägarna torra och terrängen framkomlig, icke till dem, då dagarna äro flera timmar kortare, ljuset knappare, luften kyligare, vägarna uppblötta och markerna vattendränkta. Vad sommarutbildningen i förband angår kommer härtill, att den helst bör äga rum under en tid av året, då höskörden och delvis även sädesskörden äro avslutade, samt större hinder sålunda ej möta för att trupperna få beträda även den odlade marken.

En lång erfarenhet har givit vid handen, att den nuvarande rekrytskolans förläggning är i här nämnda hänseenden synnerligen förmålig för sommarutbildningens bibringande. Väderleks- och markförhållandena äro under den tid densamma pågår i regeln sådana, att utbildningsprogrammet bör utan svårare avbrott eller omkastningar kunna genomgå.

Lika visst synes å andra sidan vara, att saken skulle komma att ställa sig på ett helt annat och vida ogynnsammare sätt, om man i enlighet med den kungl. propositionen läte den grundläggande enskilda sommarutbildningen försiggå från början av november till början av februari och från mitten av mars till fram i april. Den förra av dessa båda perioder är höstregnets och snöfallens tid, den senare isloss-

ningens och snösmältningens, båda det dåliga väglagets och den ofta ruskiga väderlekens. Ett par av de övningsgrenar, som ingå i den grundläggande enskilda utbildningen, äro visserligen av den art, att de åtminstone *delvis* kunna bedrivas inomhus; så »soldatundervisning» (med ledning av läroboken »Undervisning för infanteristen») samt gymnastik. Beträffande flertalet övriga utbildningsgrenar, vilka upptaga den ojämförligt största delen av tiden, såsom exercis i slutet och spridd ordning samt skjutning jämte avståndsbedömning och eldstrid ävensom fälttjänstövning, gäller däremot, att de måste förehavas ute på fältet; i den mån klimatiska förhållanden tvinga att delvis förlägga dem till kasernernas salar och korridorer, förlora de sin rätta karaktär av verklig praktisk förberedelse för krigets värv. Givet är emellertid, att stora svårigheter och olägenheter måste möta, om gevärshandgrepp skola inläras under pinande blåst och med stelfrusna fingrar, skjutning under regn eller snöglopp, marscher och vändningar samt knästående eller liggande färdigställningar och krypande förflyttningar på lerig eller sumpig mark o. s. v. Icke nog med att rekryternas hälsa komme att onödigtvis vederstå; den effektiva övningstiden skulle därjämte genom de många nödtvungna avbrotten väsentligen förkortas, arbetsintresset slappas och utbildningsresultatet försämrats.

Att det även för sommarutbildningen i lägre och högre förband ej kan vara gagneligt, att densamma från hög- och sensommaren skjutes tillbaka till våren och försommaren synes lika påtagligt. I statsministerns motivering till den kungl. propositionen yttras (s. 167), att om rekrytutbildningen skulle avslutas tidigare än »någon dag under första tredjedelen av juli», komme »ingen del därav att försiggå under *verkliga sommarförhållanden*», vilket uttalande väl torde få anses innebära, att utbildningen för krigföring under »verkliga sommarförhållanden» (i detta uttrycks strängare mening) nödvändigt måste, i fall den skall bliva något så när tillfredsställande, utsträckas *väsentligt utöver* den i propositionen förordade tidpunkten för dess avslutande. Fortgår den endast till och med första veckan av juli, kommer den dessutom att äga rum under en tid, som även i annat avseende lägger ett svårt hinder för övningarnas effektivitet, enär i stort sett varken höskörd eller sädesskörd då försiggått och den odlade marken följaktligen ej i allmänhet får beträdas i så stor utsträckning, som för ändamålet vore behöfligt.

Visserligen hava vid flera föregående tillfällen förslag varit å bane att i överensstämmelse med kontinentala, särskilt tyska föredömen låta rekrytskolan börja på senhösten. Man har härvid icke tillräckligt besinnat den genomgripande åtskillnaden mellan det nord-europeiska och det mellaneuropeiska klimatet, vilken åtskillnad borde hindra oss att vid omorganiserandet av vår rekrytskola utan vidare kopiera sydligare länders mönster samt i stället borde uppfordra oss att befästa och fullkomna det utbildningssystem, som uppstått på inhemsk mark samt motsvarar vårt lands säregna natur och våra därpå grundade behov. När de nyss nämnda förslagen om ett fullständigt övergivande av detta system framkommit, hava de ock mötts av starka gensägelser från militära fackmän med vidsträckt erfarenhet på ifrågavarande område, vilka med styrka betonat, att det i alla händelser är sommarutbildningen, som måste vara och förbli kärnan och grundvalen i hela rekrytutdanningen samt att det följaktligen skulle vara ett stort missgrepp, om densamma förflyttades till en för dess rätta bedrivande avgjort olämpligare tid än den hittills använda.

Vinterutbildningen.

I det föregående har påpekats, att den mest framträdande bristen i utbildningen för infanteriets värnpliktiga är saknaden av så kallad vinterutbildning, varmed i militärt språkbruk avses den särskilda utbildning, vari såsom en grundläggande del ingår att bibringa de värnpliktiga förmågan att uppträda i trupp på skidor såväl vid förflyttningar och förläggningar som under strid. Ett krigföringssätt av denna art kan i händelse av fientligt överfall tänkas bliva erforderligt i ganska betydande utsträckning, enär det område, inom vilket ett massuppträdande på skidor under någon avsevärd del av året är möjligt, omfattar ungefär de båda nordliga tredjedelarna av vårt land.

Huru vinterutbildningen för infanteriets värnpliktiga skulle bliva organiserad, i händelse propositionen om ny härordning vunne bifall, framgår ej med omedelbar klarhet av propositionens motivering. Av de antydningar, som där blivit lämnade, synes man emellertid med säkerhet kunna sluta sig till, huru vinterrekrytskolan i huvudsak måste bliva ordnad såväl i avseende på tid som plats. Den

utbildning, som måste föregå den särskilda vinterutbildningen, kan, heter det (s. 168), icke bibringas på kortare tid än omkring tre månader. Den särskilda vinterutbildningen skall äga rum under högvintern (s. 168) samt under gynnsamma omständigheter kunna medhinnas på omkring sex veckor (s. 170). Så långt inkvarteringsförhållandena och andra omständigheter möjliggöra det, bör den förläggas till sådana landsdelar, där verklig snö vinter råder (s. 170). Av allt detta framgår, att ifrågakvarterande utbildning skall enligt regeringsförslaget begynna tidigast i början av februari och pågå åtminstone till mitten av mars samt att den för alla trakter, där verklig snö vinter ej råder sex veckor i sträck, förutsätter de värnpliktigas transporterande från sina hembygder och förläggande till sådana trakter, där nämnda klimatiska betingelser med sannolikhet kunna beräknas vara förhanden.

Av en del uttalanden i propositionen vill det synas, som om de nu nämnda transporterings- och förlägningsåtgärderna icke skulle komma att vidtagas beträffande de värnpliktiga i sådana delar av landet, som hava blidare klimat. Är så meningen, lär det innebära, att de värnpliktiga i sådana landsdelar visserligen i likhet med övriga värnpliktiga skola erhålla utbildning under vintern men icke vad statsministern i sin motivering till regeringsförslaget kallar »vinterutbildning i egentlig bemärkelse».

De svårigheter, som möta för beredande av sådan egentlig vinterutbildning åt hela den stora massan av värnpliktiga, göra sig emellertid gällande både vid det i propositionen föreslagna utbildningssättet och vid det av oss förordade. De förefinnas vid båda systemen, och de kunna följaktligen vid en jämförelse dem emellan lämnas å sido. Frågan blir endast, vilkendera anordningen som bäst främjar uppnåendet av en tillfredsställande vinterutbildning i detta ords egentliga bemärkelse.

Svaret synes oss ej kunna vara ovisst.

Sant är visserligen, att de färdigheter, som vinterutbildningen har att bibringa, uti vissa stycken avsevärt skilja sig från dem, som under sommarutbildningen inövas. Marscher på skidor försiggå, såsom i propositionens motivering påpekas, på annat sätt än marscher på bar mark, bevakningsanordningarna lämpas med hänsyn till vinterterrängen, fältarbetena anpassas efter snöförhållandena, vid skjutning tages hänsyn till den förändring i gevärets skjutegenskaper, som kölden vållar, trupperns förläggning vintertid erfordrar

särskild utbildning, stridernas utkämpande i snö kräver i viss mån ett annat uppträdande i skyttelinje, för åstadkommande av lystring och sammanhållning under förflyttningen på skidor användas särskilda hjälpmedel o. s. v. Men med alla dessa skiftningar i enskildheter är dock överensstämmelsen mellan det som inhämtas under sommarutbildningen och det som inhämtas under vinterutbildningen väsentlig och genomgående. De övningar, som tillhöra den förra, återkomma till det mesta i den senare, ehuru i en form, som är avpassad efter högvinterförhållandena. I viss mening kan vinterutbildningen sägas vara något nytt, men från en annan sida sett kan den anses i stort sett innebära, *att man på vinterförhållanden tillämpar vad som genom sommarutbildningen inlärts.*

Härav följer — i fall nämligen rekrytskolan ej har att förfoga över så lång tid, att minst *två* högvinterperioder däruti ingå — att man för vinnande av en naturlig utvecklingsgång bör ställa sommarutbildningen och vinterutbildningen i det förhållandet till varandra, att den förra är fullständigt avslutad, innan den senare får begynna. Om så sker, bliva de tillämpningar, varav vinterutbildningen till stor del består, bättre uppfattade och inövade samt de uppnådda färdigheterna mera omfattande och fastare rotade, svårare att glömma och lättare att i minnet återkalla.

Den i föreliggande motion förordade utbildningslinjen uppfyller i detta hänseende *alla* fordringar. När de värnpliktiga rycka in till vinterrekrytskola, hava de genomgått hela sommarrekrytskolan med dess enskilda utbildning samt utbildning i lägre och högre förband samt därutöver även den första repetitionsövningen med dess mera fortskridna övningar i högre förband. Under hela rekrytskolan hava de dessutom erhållit riklig övning i gymnastik ävensom någon undervisning i kroppens vård.

Vad sålunda av de värnpliktiga inhämtats, måste för dem bliva av stor betydelse, när de efter en mellantid av omkring 3 månader samlas till vinterrekrytskola. Enligt de experimentellt vetenskapliga undersökningar angående sambandet mellan övningsarbete och övningsresultat, vilka på åtskilliga arbetsområden blivit anställda, synes det vara ådagalagt, att om en viss färdighetsgrad en gång blivit uppnådd, så kräves det endast en kort speciell träning för att ganska hastigt »komma i form», som det heter, d. v. s. bringa upp färdigheten till dess förra höjd. Ifrågavarande träning behöver så mycket mindre taga någon mera avsevärd tid från den kommande

vinterövningen, som denna i mycket är ett slags modifierad repetition av sommarutbildningen. Den fristående vinterrekrytskolan bör följaktligen kunna genomgås jämförelsevis grundligt utan jäkt och överansträngning.

Den invändningen, att denna skola i högre grad än den i sommarutbildningen infogade vinterrekrytskolan komme att nödvändig-göra trupptransporter och förläggningsanordningar, som skulle vålla ett vidlyftigt arbete och taga flera dagar i anspråk, torde knappast kunna godkännas. Vid båda linjerna åtgår för dylika åtgärder tid, vilken i ena fallet tages från sommarutbildningen, i den andra från vinterutbildningen. I avseende på båda linjerna måste ock betonas, att transporter och förläggningar måste såväl för trupp som befäl anses såsom en högst nyttig och nödig övning, enär de ingå i förberedelserna för vad vid mobilisering vintertid ovillkorligen måste krävas. Någon *tidsspillan* innebära de följaktligen ingalunda.

Mycket överdriven synes den farhågan vara, att om rekryterna förflyttades till sina vinterövningsplatser utan omedelbart föregående »härdning» i hemortskasernerna, så skulle de genom det oförmedlade klimatombytet kunna taga skada till sin hälsa. Någon verklig undersökning och utredning av detta spörsmål har oss veterligen ej ägt rum, och det är därför mindre förvånande, att man härom från läkarehåll sett stridiga åsikter uttalade. Farhågan synes knappast ha vunnit bekräftelse av erfarenheten från de utfärder för idkande av skididrott i de nordligare delarna av landet, vilka ej sällan företagas av personer från mellersta eller södra Sverige utan att särskilda härdningsstationer och härdningstider ansetts vara nödvändiga. Enligt vår övertygelse beror de värnpliktigas skyddande mot skadliga köldverknningar på ett omsorgsfullt tillgodoseende av helt andra och långt väsentligare fordringar: deras utrustning för vinterförhållandena måste vara fullt ändamålsenlig, officerarna måste planmässigt och sorgfälligt vårda sig om rekryternas hälsa, och rekryterna själva måste erhålla sådan undervisning angående kroppens vård, att de med förstånd och intresse kunna tillgodogöra sig de anvisningar och råd, som i detta hänseende givas.

Om man på i det föregående antytt sätt ställer sommarrekrytskola och vinterrekrytskola i det förhållandet till varandra, att den förra är genomgången, innan den senare begynner, kan utbildningsarbetet i dess helhet komma att utgöra en fortskridande följd av övningar med steg för steg växande svårighetsgrad, så att varje

föregående övning förbereder de efterföljande och varje efterföljande grundar sig på de föregående, allt i överensstämmelse med en sund pedagogiks fordringar.

Rakt motsatt skulle saken komma att gestalta sig, i fall vinterrekrytskolan i enlighet med den kungl. propositionen inlades i sommarrekrytskolan med en kortvarigare del av denna före och en långvarigare efter. Mellan de färdigheter, som före vinterutbildningens begynnande *borde* vara inhämtade och *kunde* vara inhämtade, måste nämligen då ett påtagligt missförhållande uppstå.

I propositionen erkännes det vara nödvändigt, att rekryterna, innan någon vinterutbildning tager vid, erhållit en ingalunda obetydlig grad av utbildning. »Så t. ex. måste rekryterna», yttras det (s. 170) »hava bibringats en viss smidighet och herravälde över kroppen. Truppen måste kunna uppträda i plutonsförband i slutet och spridd ordning. Eldstrid bör hava bedrivits i sådan omfattning, att rekryten vunnit vana och färdighet att uppträda i skyttelinje. Vinterövningar i post- och patrulltjänst samt i bevakningstjänst i allmänhet förutsätta föregående sådan utbildning under vanliga förhållanden. I skjutning måste de förberedande övningarna vara i huvudsak genomgångna samt någon skarpskjutning hava förekommit.» Det synes oss emellertid särdeles svårt att förstå, huru man skall kunna finna det möjligt att medhinna en så pass grundlig förberedande utbildning under en tid, som upptager endast 2 1/2 månader (1 november—1 februari med fråndrag av en julpermission, sträckande sig från julhelgens inträde till över trettondagen) och som tillika på grund av väderleks- och markförhållandena obestridligen är för utbildningsarbetet, såväl enskilt som i trupp, mycket oförmånlig. Statsministern medgiver själv (s. 168), att den nämnda tidens knapphändighet gör det nödvändigt, att vissa delar av den enskilda utbildning, vilken enligt hittills följd undervisningsplan tillhört rekrytskolans första period, exempelvis i skjutning, avståndsbedömning, bajonettstrid och fältarbeten, måste uppskjutas till tiden efter vinterutbildningen. Denna kan följaktligen ej komma att stödja sig på all den färdighet, som vunnits genom sommarrekrytskolan i dess helhet jämte den första repetitionsövningen, utan måste nöja sig med den synnerligen svaga grundval, som hunnit läggas å denna skolas begynnelsestadium. Den kommer att utgöra en tillämpning av vad som inövats blott under 90 (nogare räknat 75)

höst- och vinterdagar, ej under det inemot dubbla antalet vår- och sommarkdagar, såsom enligt vårt förslag skulle bliva fallet.

Följden härav måste bliva ogynnsam och detta i dubbelt hänseende.

För det första måste vinterrekrytskolans arbetsresultat bliva väsentligt mindre, än med en riktig ordningsföljd mellan de båda utbildningsarterna vore möjligt. Den del av sommarutbildningen, som enligt regeringsförslaget skulle inhämtas efter vinterutbildningens avslutande, under sommarrekrytskolans senare skede (inemot 120 dagar) och under första repetitionsövningen (30 dagar), komme enligt förslaget aldrig att erhålla någon tillämpning på strängare vinterförhållanden. Härigenom skulle uppstå en betänklig lucka i rekryternas utbildning och ej mindre i befälets. De officerare, som skola taga hand om de värnpliktiga under ett vinterkrig och där föra dem fram till försvar och anfall, måste hava tillräckliga tillfällen till utvecklande av de härför nödiga befälsenskaperna. Men i en vinterrekrytskola, som ej kan tillgodogöra sig en förut genomgången fullständig sommarutbildning, framför allt i något högre förband, måste tillfällena till truppföring i dylika förband under vinterrekrytskolan givetvis bliva ytterst begränsade.

Men icke nog härmed. Om de i vinterrekrytskolan ingående övningarna icke kunna, vad huvudparten av dem beträffar, ansluta sig till vad förut i sommarrekrytskolan inlärts utan komma såsom något fullständigt nytt, blir deras inhämtande naturligtvis ojämförbart svårare och mera tidskrävande, än om de kunnat behandlas såsom tillämpningar av något i förväg bekant. Men den tid, som för »vinterutbildning i egentlig bemärkelse» finnes tillgänglig, är även enligt regeringsförslaget inskränkt till ungefär sex veckor under högvintern och kan såväl av klimatiska skäl som av hänsyn till sommarutbildningen icke avsevärt utvidgas, vare sig tillbaka eller framåt.

Svårigheten att under denna tid medhinna det för vinterutbildningen nödvändiga blir enligt regeringsförslaget så mycket större, som regeringen synes räkna med den möjligheten, att en avsevärd del av tiden måste anslås åt inhämtande av den grundläggande färdigheten i skidåkning, och detta ej blott på ett övergångsstadium utan allt framgent. »Denna färdighet», yttras det nämligen i propositionen (s. 169), »måste först inläras enskilt, innan truppen kan uppträda på skidor i avdelningar. Under första tiden, innan tillräcklig vana

vid skidlöpning vunnits, måste övningarna på skidor omväxla med andra övningar».

Oss förefaller det, som om ett dylikt användande av vinterrekrytskolans i alla avseenden dyrbara tid skulle, i händelse det tänkes såsom för framtiden bestående, innebära en synnerligen stor misshushållning. I de norra delarna av landet är befolkningen från barndomen allmänt förtrogen med skidans bruk, och med god vilja bör man mycket väl kunna komma därhän även beträffande mellersta Sverige samt, ehuru visserligen ej lika lätt, till och med i fråga om det sydligare. I årets statsverkspropositioner, såväl till januaririksdagen som till majriksdagen, bebådas under åttonde huvudtiteln ett regeringsförslag om understödjande från statens sida av åtgärder, som kunna vara ägnade att uppmuntra ungdomen till att redan under skoltiden börja öva sig i skidans bruk och att sedermera befästa och utveckla den vunna färdigheten. De ifrågasatta åtgärderna komma givetvis att draga en del kostnader, men om genom dem den fördelen vinnes, att den del av de värnpliktiga, som skall erhålla »vinterutbildning i egentlig bemärkelse», *i regeln* kommer till vinterrekrytskolan med redan inhämtad färdighet i skidlöpning, torde det böra erkännas, att denna fördel är köpt för jämförelsevis mycket billigt pris.

Utbildningens resultat och utbildningstidens längd.

Av det anförda framgår, att ett inskjutande av vinterrekrytskolan mellan två avdelningar av sommarrekrytskolan måste vålla »ett avbrott i den planmässiga, gradvis skeende stegringen av utbildningen» samt innebära en desorganisation av denna utbildning, i det den söndrar vad som bör hållas i hop och sammanför vad som bör hållas i sär.

Att en utbildningslinje av denna beskaffenhet det oaktat blivit förordad torde endast kunna förklaras därav, att den är beräknad 60 dagar längre än en utbildningslinje bestående av den nuvarande sommarrekrytskolan jämte en därpå följande vinterrekrytskola på 40 dagar. I denna olikhet har man på vissa håll sett en garanti eller åtminstone en sannolikhet för att den förra linjen skulle leda till ett i motsvarande grad bättre utbildningsresultat.

De som så tro göra sig emellertid skyldiga till ett uppenbart misstag.

Vad vinterrekrytskolan angår, synes det oss av förut anförda skäl uppenbart, att densamma enligt regeringsförslaget skulle komma att arbeta under mycket ogynnsamma omständigheter, lida av en stark forcering med därtill hörande risk för överansträngning samt till följd härav icke kunna medföra ett tillfredsställande utbildningsresultat.

Vid en jämförelse mellan den nuvarande sommarrekrytskolan och den i regeringsförslaget påyrkade skulle det vara fullständigt vilseledande att endast med varandra sammanställa bådas dagantal och på förhållandet mellan dessa grunda sitt omdöme. Då en sommardag är betydligt längre och ljusare än en vinterdag, säger det sig självt, att under densamma betydligt mera arbete måste kunna medhinnas än under den senare. Detta bestyrkes ock till fullo av den dagliga erfarenheten. För att med någon grad av säkerhet kunna bestämma förhållandet mellan de värden, som i fråga om militär utbildning tillkomma en sommardag och en vinterdag, borde man helst hava kunnat stödja sig på en grundlig och omfattande undersökning i detta hänseende. Någon sådan föreligger dock icke, så vitt oss är bekant, och de förhållandetal, som av militära fackmän blivit vid olika tillfällen nämnda, avvika ej så litet från varandra. Enligt en ofta hörd värdering skulle med avseende å rekrytutbildning en övningsdag under sommaren kunna likställas med halvannan övningsdag under vintern, och auktoriteter finnas till och med, som likställa en sommardag med två vinterdagar.

Vid alla dylika jämförelser måste man emellertid ihågkomma, att dagarnas värde i övningshänseende ingalunda bestämmes blott av huru långa och ljusa de äro utan i långt högre grad av den rådande väderleken samt av markens tillgänglighet och dess lämplighet för övningarnas bedrivande. Härutinnan hava sommardagarna framför vinterdagarna ett företräde, som är så avgjort och betydande, att det icke med utsikt till framgång kan från något håll bestridas.

En auktoritativ vägledning för omdömet, när man vill söka bestämma värdet av den sommarutbildning, som å ena sidan vunnits genom vår nuvarande rekrytskola med inryckning i april, å andra sidan skulle komma att vinnas genom den av regeringen föreslagna rekrytskolan med inryckning 1 november, äger man i ett officiellt utlåtande, avgivet den 31 januari 1914 av generalskom-

missionen (hrr K. G. Bildt, Axel von Matern, Lars Tingsten, O. B. Malm, Ch. von Platen, Hugo Jungstedt, Gustaf Wrangel, E. W. Bergström och Axel Bergenzaun). På särskild härom framställd förfrågan har denna kommission såsom sin övertygelse uttalat, att en rekrytskola, som börjar 1 november, synes böra utsträckas till *mitten av juli månad* för att i avseende å speciell sommarutbildning bliva likvärdig med den nuvarande sommarrekrytskolan. Då nu den av regeringen föreslagna rekrytskolan skulle sluta redan under första tredjedelen av juli (omkring 8 juli), följer av detta uttalande, att propositionens rekrytskola skulle i avseende å speciell sommarutbildning *bliva underlägsen den nuvarande* samt behöva förlängas med ungefär en vecka för att i egenskap av sommarrekrytskola kunna enligt generalskommissionens omdöme anses likvärdig med nuvarande rekrytskolan.

Betecknande är, att då i propositionen (s. 171) lämnas ett sammanfattande uttalande om det utbildningsresultat, som genom regeringsförslaget skulle vinnas, så grundas detta uttalande på en jämförelse ej med nuvarande rekrytskola, *tillökad med 40 dagars vinterövning*, utan med samma rekrytskola *utan någon sådan tillökning*. Att det resultat, vartill en jämförelse av dylik art måste leda, ej kan undgå att te sig ganska gynnsamt för regeringsförslaget, är ju mindre att undra på. Angående vissa övningsgrenar, exempelvis sådana, som avse terrängens begagnande under sommarförhållanden, försäkras i propositionen (s. 171), att utbildningsresultatet efter regeringsförslagets genomförande ej skulle bli sämre, än det nu är. Beträffande andra däremot, särskilt marschträningen, skjututbildningen och truppförbandsutbildningen, påstås, att resultatet skulle bli bättre. Ja, i fråga om de båda sistnämnda övningsarterna antydes till och med (s. 166), ehuru ej med full tydlighet, att regeringens linje skulle vara att föredraga framför den s. k. delade. Men varken för påståendena eller antydningarna lämnas i propositionen något som helst bevis, och så länge de ej blivit styrkta, torde de få betraktas såsom mycket osannolika. Till stöd för jämförelsen med nuvarande rekrytskola åberopas visserligen (ss. 164 och 171) »erfarenheterna från volontärrekrytskolorna». Men om dessa erfarenheter gäller dels att man från erfarna fackmän har alldeles motsatta omdömen, dels att jämförelsen i alla händelser ej kan sägas vara bevisande, enär volontärrekryternas första tjänstgöring ej stannar vid 250 dagar utan uppgår till ett

helt år. Vår övertygelse är, att den av regeringen föreslagna rekryt-skolan på grund av sin oändamålsenliga anordning och ogynnsamma förläggning måste bliva underlägsen den nuvarande i fråga om sommar-utbildningen samt den av oss förordade i fråga om både sommar- och vinterutbildning.

I själva verket synes det ock vara blott i en enda punkt, som propositionens motivering synes alldeles klart och bestämt vilja hävda, att den längre linjen leder till ett avgjort överlägset resultat. Denna enda punkt är den, som avser vad i propositionen benämnes rekryternas »allmänna soldatuppfostran» (s. 170), »krigsman-naegenskaper» (s. 164, 171) och »krigsmannaanda» (s. 165). Re-krytutbildningen avser, framhålles det, att bibringa icke blott kun-skaper och färdigheter utan ock erforderlig krigsmannaanda, och »härtill fordras ofta längre tid än för kunskapernas och färdigheternas inlärande».

Det är icke så alldeles lätt att bilda sig ett fullt klart begrepp om vad dessa uttalanden egentligen avse att innebära. Helt visst skulle det i väsentlig mån bidraga till vinnande av ömsesidigt sam-förstånd under behandlingen av den viktiga frågan om övningstiden, i fall man enades om att använda sig av beteckningar, rörande vilkas verkliga innebörd full klarhet kunde råda. Så är ej förhål-landet med termerna »allmän soldatuppfostran», »krigsmannaegen-skaper» och »krigsmannaanda». De härleda sig från yrkeshärar-nas tidsålder, och de synas ännu i dag alltför mycket vilja behålla prä-geln av det betraktelsesätt, som då var naturligt. Helt andra äro emel-ler tid de uppfattningar, vilka måste göra sig gällande under den nya tid, som är den allmänna värnpliktens. Vår armé (officerarne oberäknade) är ej längre en yrkeshär, den är folket i vapen. De unga män, om vilkas utbildning här är tal, utgöra alldeles icke en särskild klass med kriget som livsuppgift och solden som existensmedel, och de-ras nedärvda samt ännu gällande benämningar »soldater» eller »krigs män» motsvara därför mindre väl vad de i verkligheten äro än det mera tidsenliga, enkla och rakt på sak gående uttrycket »värnpliktiga». Vill man detta oaktat kalla den stämning och åskåd-ning, som bör besjäla våra värnpliktiga, för »soldatanda» eller »krigsmannaanda», så må därom föga vara att säga, om man blott städse behåller fullt klart för medvetandet, att denna anda i grun-den måste vara ett med den svenska medborgaranda, som har sin rot i känslan av samhörighet med fosterlandet i hela dess levande verk-

lighet, och som i sig bland annat innesluter villigheten att värna fosterlandets oberoende samt att underkasta sig de krav, som härav med nödvändighet följa.

Till dessa krav hör givetvis fordran på *disciplin*, som innebär fast sammanhållning mellan trupp och befäl samt inom truppen själv och förutsätter sådana egenskaper som lydnad, ordning och sträng självbehärskning. Tvivelsutan är det en dylik disciplin, som man bland annat avser, när man talar om »krigsmannaanda». Disciplin i denna bemärkelse är outhärlig, när det gäller att rycka mot fienden, och dess utvecklande ingår därför med nödvändighet i den förberedelse för landets värn, som rekrytutbildningen avser att bibringa.

Men lika givet synes oss vara, att man är inne på en avväg, ifall man på det sättet skiljer mellan vad som i propositionen kallas »det tekniska utbildningsresultatet» (s. 171) och »krigsmannaandan», att man beräknar en viss övningstid för att kunna bibringa det förra och så ännu ett tidsmått för att därjämte kunna »ingjuta» den senare. Båda främjas i själva verket i oskiljaktigt sammanhang. Ett utbildningsarbete kan icke försiggå, utan att det sker i en viss anda, en viss stämning av förtroende eller misstroende, trevnad eller vantrevnad, villighet eller håglöshet, rask framfärd eller trögt stillastående. Huru förhållandet i det avseendet kommer att gestalta sig beror i huvudsak icke på det större eller mindre antalet övningsdagar utan dels på de inre personliga förutsättningarna hos befäl och trupp, hos »befälsmateriale» likaväl som hos »soldatmateriale», dels på de yttre omständigheter av gynnsam eller ogynnsam art, varunder samarbetet mellan befäl och trupp äger rum.

Det får härvid ej förbises eller bagatelliseras, att en av de allra viktigaste bland nämnda yttre omständigheter är just övningstidens förläggning och långvarighet.

Det hån, som vissa författare ansett lämpligt att rikta mot våra värnpliktigas förmenta klemighet och oförmåga att uthärda övningslivets strapatser, torde vara ganska obefogat; de uthärda nog i allmänhet med friskt mod sådana vedermödor, som de finna oundvikliga. Detta hindrar emellertid icke, att rekrytskolans förläggande huvudsakligen till vinterhalvåret skulle vara ägnat att sprida en stämning av kulenhet och olust över utbildningsarbetet i det hela samt ingalunda bidra till en god anda och ett gott resultat.

Villigt måste naturligtvis erkännas, att det för utbildningen ingalunda är likgiltigt, huru lång tid man för densamma har att för-

foga över. Det gives en viss gräns nedåt, vid vars underskridande man ej kan vänta, att de färdigheter, som man finner behöfliga, skola hava hunnit på ett något så när grundligt sätt inhämtas. Det gäller här att finna det rätta *lagom*, det som *motsvarar behovet*. Går man längre, utsätter man sig lätt för att skada vad man velat gagna, att hos de värnpliktiga framkalla en uppfattning, som är rakt motsatt den man säger sig önska. I stort sett torde det ha visat sig, att våra svenska ynglingar ingalunda hysa motvilja mot att förvärva de färdigheter och kunskaper, vilkas inhämtande är nödvändigt, för att de skola bliva dugliga att fullgöra sin plikt såsom fosterlandsförsvarare. Men skall den försvarshög, som sålunda faktiskt förefinnes, bibehållas och utvecklas, så måste strängt iakttagas, att ej större tidsuppcoffring utkräves, än som kan visas vara verkligen *nödvändig*. Att för de värnpliktigas utbildning fordra ej blott den tid, som behöves för ett ordentligt inlärande av de erforderliga *färdigheterna och kunskaperna*, utan även flera eller färre månader därutöver synes oss icke försvarligt.

Alldeles givet är ju ock, att om man ger sig in på att motivera övningstidens längd med allmänna talesätt om nödvändigheten av så och så lång tid enkom för att därunder hinna i ungdomen ingjuta en viss »anda», har man kommit in på ett plan, där det icke längre finnes någon gräns för de anspråk, som kunna framställas, och icke heller någon möjlighet att på något så när objektiva grunder pröva deras befogethet.

Fackmannaomdömen om utbildningstidens förläggning och fördelning.

Frågan om lämpligaste årstiden för sommarutbildningen samt om rätta ordningsföljden mellan sommarutbildning och vinterutbildning har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för utredande uttalanden från militära fackmäns sida. En ganska allmän åsikt synes härvid ha varit, att om vid avgörandet enbart *militära* synpunkter finge vara bestämmande, sommarutbildningen borde börja på våren samt vara avslutad innan vinterutbildningen toge vid.

Inom våra officerskretsar har rätt länge den uppfattningen varit rådande, att man med avseende på infanteriets utbildningstid måste uppställa såsom en oefftergivlig fordran, att den första tjänst-

göringen (repetitionsövningarna alltså oberäknade) skall utsträckas till minst ett helt år. Ehuru det med en sådan omfattning av rekrytskolan givetvis måste vara jämförelsevis lätt att finna flera olika alternativ för meddelande av både sommar- och vinterutbildning samt att med vilken begynnelsestid som helst någorlunda väl tillgodose båda utbildningsarterna, hava till och med de mest utpräglade anhängare av den ettåriga första tjänstgöringen synnerligen bestämt uttalat sig för att man även med så lång tid till sitt förfogande ej borde låta rekrytskolan taga sin begynnelse på hösten utan på våren, samt att man följaktligen ej heller borde infoga vinterutbildningen i sommarutbildningen utan låta densamma komma efter.

Bland fackmän, som uttalat denna uppfattning och till stöd för sitt omdöme åberopat erfarenheter från volontärrekryternas utbildning, kunna bland andra nämnas generalstabens chef, generallöjtnanten K. G. Bildt samt överstelöjtnanten Gabriel Hedengren.

I ett utlåtande, som år 1906 avgavs av generalstabschefen rörande »de erfarenheter, som vunnits under de senaste årens vinter-skolor för det fast anställda manskapet», förklarades, att dessa erfarenheter varit med avseende på vinterutbildningens meddelande mindre gynnsamma. »Det har nämligen visat sig», yttrades det, »att en rekryt, som inträtt i tjänst den 1 november, visserligen kan under närmast följande vinter beredas tillfälle att deltaga i en och annan vinterövning av enklaste slag ävensom bibringas någon utbildning i sådana färdigheter, som under ett fälttåg vintertid komma till användning, såsom t. ex. att förflytta sig på skidor. Om någon verklig vinterutbildning kan det dock icke bliva tal, ty rekryten saknar ännu vid de snörikare månadernas inträde den underbyggnad, som erfordras för att tillgodogöra sig tillämpningsövningar med striden såsom mål. Uppträdandet vintertid företer likväl så väsentliga skiljaktigheter beträffande rörelser och stridsätt i förhållande till krigföringen under de månader, då marken är bar och vattnen isfria, att utan dylika övningar under vintern kan han vid krigstillfälle icke fylla sin plats i ledet under en avsevärd del av året.»

Synnerligen åskädligt och belysande är det inlägg i frågan, som förlidet år gjordes av överstelöjtnanten Hedengren genom föredrag, i vilka han underkastade förslagen om förflyttning av rekrytskolans begynnelse från april till november en skarp granskning.

»De flesta föreliggande förslagen», säger han, »taga in den värnpliktige till tjänstgöring omkring den 1 november. Sedan låter man honom förbliva inne under fanorna till vinterns slut eller — de modigare — till början av juni eller juli. Detta innebär en fullkomlig omkastning av hela vår utbildning, ty allt sedan värnplikten infördes i vårt land, ha övningarna fått äga rum under den ljusa och varma delen av året, då de kunna bedrivas intensivt, och det är endast *tack vare denna omständighet*, som vi kunnat nå den ståndpunkt, där vi nu befinna oss.

En omläggning betyder, att jag måste bedriva de grundläggande övningarna, som fordra långvarigt stillastående eller krypande på marken, under de mest otjänliga väderleksförhållanden. Nu i höstas t. ex. spöregnade det i november. Ute kan man då ej hållas av hälsoskäl. Var skola då 600 man bedriva den fältmässiga utbildning, varom man så gärna talar? Se'n kommer kölden. Just den tid, då jag skall börja göra mannen till skytt. Hur skall han på kammarskjutnings- eller skolskjutningsbanan bibringas förtroende för sitt vapen och träffsäkerhet, då fingrarna äro stela av köld? När man väl kommit litet i gång, är julen över en. Alla skola hem till över trettondagen. Så är det att börja om igen, i snöyran på skjutbanorna, eller på magen ute i drivorna i terrängen. Men vinterutbildningen gör sig påmint. Snön är numera en opålitlig gäst, och man törs därför ej uppskjuta de speciella vinterövningarna, fast rekryterna varken hunnit uppgymnastiseras i tillräcklig grad eller tillägnat sig de första grunderna för uppträdande i skog och mark. När de sex veckornas vinterövningar äro förbi, täcker snön fortfarande jorden eller har källossningen börjat. Vilketdera som helst, är man inskränkt till kaserngården och uppställningskorridorerna. Så ha vi ju påsk och pingst.

I de bättre förslagen har man lagt till ett par vårmånader, maj och juni, då väderlek och mark ypperligt ägna sig för de *grundläggande* militäriska övningarna, och då man väl får söka taga igen något av vad som försummats i detta avseende. Men är inte detta liksom att slänga jästen efter brödet in i ugnen?

Man har *vänt upp och ned på all pedagogisk ordning*, kastar in vintertjänsten — som i särskilt hög grad måste betecknas såsom *tillämpning* — innan rekryten hunnit inhämta de första grunderna av det militära. Vad skulle våra skolmän säga, om man tvingade dem att låta pojkar skriva uppsatser om till exempel: »Gustav

Vasas betydelse för grundandet av den svenska staten», då de vore vid början av undervisningen i välskrivning, stavning och komma-tering? Och efter uppsatsskrivningens slut skulle man taga fram ABC-boken igen!

När det bjudes oss ökat dagantal för utbildningen, gäller det att icke endast *räkna* vinsten, utan framför allt *väga* den. Ett motsatt förfarande kan leda därhän, att vi trots några månaders ökning *varken få duglig sommar- eller vinterutbildning.*»

Överste Erik Lagercrantz har likaledes skarpt betonat svårigheterna vid att förlägga den grundläggande enskilda rekrytutbildningen till vinterhalvåret samt att låta vinterutbildningen äga rum mitt i denna enskilda utbildning.

»Likasom sommartrupp-utbildningen icke kan föregå en pedagogisk utbildning i fälttjänst och strid, kan icke heller», säger han, »vinterutbildningen äga rum mitt i den enskilda rekrytutbildningen. Detta är otänkbart. Det vore att börja med utbildningen i bakvänd ordning. Man kan inte fordra av ett barn att tala rent, innan det kan säga »pappa» och »mamma». Vinterutbildningen inskränker sig sålunda under rekrytskolan till den enskilda utbildningen.

Lämpligheten av att — såsom för vissa regementen blivit tänkt — helt avbryta rekrytutbildningen och skicka rekryten på 6 veckor till Dalarna eller Norrland för att lära sig skidåkning, utan att kunna lära dem vinterfälttjänst samtidigt, torde kunna ifrågasättas. *Vinterutbildningsfrågan löses endast genom särskilda utbildningsperioder för redan sommarutbildad trupp.*

Frånsett dylikt avbrott, inser en var med någon erfarenhet i rekrytutbildning de stora svårigheter, som äro förenade med den *vanliga enskilda utbildningen* vintertiden under våra klimatiska förhållanden. Varken rekryten eller befälet kan i timmar dagligen stå i snö, snösörja, lersmuts, köld och blåst sysslade med den enskilda utbildningen under förhoppning att arbetet skall giva mycket gott resultat. Därför böra om möjligt vissa delar av den enskilda utbildningen kompletteras och rekapituleras på våren i sommarterrängen och under varmare väderleksförhållanden. I Norrland ställa sig utbildningssvårigheterna alldeles särskilt stora vintertiden. Redan vanligen i november börjar snön falla, och i slutet av april inträffar is- och tjällossningen, och först i maj kan terrängen börja användas för den enskilda utbildningen. Att döma av erfarenheterna från volontärskolor i Norrbotten och stamrekrytskolor vid gardesrege-

mentena hava rekryterna icke alltid börjat — aldrig slutat — skolskjutningen till maj månad, och av den enskilda utbildningen återstår ännu en del tekniska arbeten av olika slag, som skola utföras, avståndsbedömning, terrängens fullständiga utnyttjande enskilt m. m. Härtill kommer hela *trupp*utbildningen.»

För undvikande av de olägenheter, som sålunda till och med vid en ettårig första tjänstgöring skulle vara förenade med rekrytutbildningens begynnande den 1 november, kräver överste Lagercrantz en särskild repetitionsövning på en månad för vintertrupp utbildning, varjämte han ifrågasätter, att vid halva antalet infanteritruppförband och vid ena hälften av vardera fästningsinfanteriregementet inryckning borde ske 1 mars eller 1 april.

En liknande uppfattning i förevarande militärpedagogiska spörsmål har även förfäktats av en fackman, som i motsats till de föregående ej är anhängare av den ettåriga första tjänstgöringen, kaptenen vid K. Dalregementet Gunnar Sellholm. I en under innevarande år utgiven skrift om »Den delade linjen» yttrar han bland annat följande:

»Den delade linjen är militärpedagogiskt riktigare även därför att den *inordnar vinterföreläggningen på bästa möjliga sätt i det militära utbildningsschemat*. Sommarutbildning är ett, vinterutbildning ett annat. Detta erkännes av alla. Därför synes det oavvisligt, att vardera utbildningen utföres såsom ett helt för sig. Vinterutbildningen är svårare. Därför bör den fullgöras efter avslutad sommarutbildning. Den delade linjen uppfyller till fullo detta villkor. Sommarutbildningen är nämligen fullt avslutad, innan vinterutbildningen börjar. Den som vill vinna icke endast tid utan även goda resultat måste därför följa den delade linjen. Å andra sidan — om man börjar med vinterrekrytutbildning, skulle detta innebära en fullständig omläggning av hela vårt utbildningssystem genom att den grundläggande rekrytutbildningen måste utföras med de speciella snöförhållandena för ögonen. Envar torde inse, att ett dylikt system vore att börja i orätt ända. —

Såsom en kompromiss mellan dessa båda utbildningssystem framträder sålunda den föreslagna sammanhängande linjen. Den vill med andra ord låta den grundläggande sommarrekrytutbildningen börja på senhösten (i slutet av oktober eller den 1 november) och fortgå under försvarande klimatologiska förhållanden, till dess snön kommer, då den måste avbrytas för att ersättas med den börjande

vinterrekrytutbildningen. Då vinterutbildningen därefter till följd av snöns smältande i sin tur måste avbrytas, återupptages den avbrutna sommarrekrytutbildningen, som rimligtvis under tiden delvis hunnit glömmas. Det blir därför att i vissa avseenden börja om på nytt. Men härunder går tiden sin gång, och plötsligt är man ställd inför nödvändigheten av att för andra gången antingen helt eller delvis avbryta eller otillbörligt påskynda sommarrekrytutbildningen för att erhålla den för skjutningarna erforderliga tiden. Och på dem vill sedan fälttjänsten gärna inkräkta. Det hela blir därför varken hackat eller malet. Detta är icke, såsom man skulle vara frestad att tro, ett i svarta färger utmålat framtidsperspektiv. Vi ha nämligen redan nu en mindre god erfarenhet av ett sådant förkastligt system i det sätt, varpå utbildningen av våra volontärer, det blivande underbefälet, sker. Dessa volontärer börja i regel sin utbildning den 1 november, några i januari. De truppofficerare, som äro intresserade för sin tjänst — och det äro säkert de allra flesta — och som arbeta på att nå bästa möjliga utbildningsresultat, torde vara få, som icke beklaga, att dessa volontärers utbildning numera börjar på en sådan olämplig tidpunkt som i november. Hur man än arbetar, blir nämligen resultatet aldrig så gott, som det var på den tid, då rekrytskolan började på våren. Man har också ansett sig vara nödsakad att giva volontärerna en utbildning, som, ehuru i alla avseenden längre än de värnpliktigas, dock icke kan sägas medföra ett proportionsvis bättre resultat, snarare tvärtom — beroende i första hand på de avsevärda skiljaktigheterna i möjligheten av utbildningsresultat, då utbildningen börjar på hösten eller våren. Denna kompromisslinje eller den sammanhängande linjen synes sålunda vara sämre än allt annat, ty den leder varken fram till slutförd sommarutbildning eller slutförd vinterutbildning.

Till yttermera visso må här påpekas följande olägenheter med den nuvarande volontärutbildningen. Den i november, december och januari pågående sommarrekrytutbildningen måste till följd utav klimatet förändras. Exercisen måste i rätt stor omfattning ske inomhus i strid med nutida soldatutbildningsmetoder. Sådant alstrar lätt paradexercis o. s. v. Fältmarscherna ha till följd av försvårat väglag med isiga vägar m. m. dylikt icke kunnat givas samma följdriktiga stegring, som fallet är, då rekrytskolan börjar på våren. Fälttjänsten måste börja under en så för densamma olämplig årstid som senhösten eller barvintern är. Och när så snön börjar att falla, är

volontären icke nog långt kommen i den grundläggande rekrytutbildningen för att utan risk kunna deltaga i vinterutbildning. Det är klart, att förhållandena däremot bli mycket gynnsamma, om sommarrekrytutbildningen hade varit undangjord, när vinterutbildningen började. —

Till följd av sin egenart måste senhösten och vintern i väsentlig grad försvåra övningarna. Det torde icke heller finnas en enda övningsgren, utförd utomhus, som icke kan sägas lida av dessa årstiders svåra klimat. Jag har redan vidrört några. Dessutom påpekas *skjutningen*, som, såsom bekant, upptar en särdeles stor del av utbildningsprogrammet. Envar, som lärt sig skjuta, vet mer än väl, att sommaren lämpar sig bäst härför, under det att vintern är högeligen olämplig. En av våra högre militärer har också offentligt beskärmat sig över att rekryten icke kan på kammarskjutnings- och skolskjutningsbanan bibringas förtroende för sitt vapen och träffsäkerhet, då fingrarna äro stela av köld. Och denna omständighet blir av särskilt stor betydelse i vårt land, där man lägger så stor vikt vid precisionsskjutningar.

Svårigheten av *marschträning* vid den sammanhängande linjen är redan antydd. Man bör dessutom erinra sig, att marscherna äro ett av de viktigaste momenten i fältkriget. Utbildningen härför måste fördenskull vara den bästa möjliga. Början sker bäst på våren med sin ljumma temperatur och sina övriga goda marschförhållanden. Marschträningen får därefter obehindrat fortskrida under sommaren, varunder truppen erhåller nödvändig träning i att utföra marscher i stark värme. Detta omöjliggöres vid den sammanhängande linjen. Även i detta fall äger sålunda den delade linjen fördelar, som konkurrentlinjen alldeles saknar. I samband härmed påstår man, att den sammanhängande linjen skulle råda bot för den för närvarande underhålliga marschutbildningen. Sådana påståenden framkastas utan att vara bevisade. Man pekar blott på att man utomlands marscherar längre pr dag än vi. Man måste dock härvid se till, hurudan utrustningen är. Arten av skodonens beskaffenhet spelar exempelvis härvid in. Så låta vi våra rekryter ofta marschera med till hälften kassabla eller halvslitna skodon — av sparsamhets skull! Utrustningen i övrigt lämnar ock övrigt att önska. Framför allt är den för tung. Men sådant måste rättas. —

Det synes klart, att en trupp lättare utan menliga följder lär sig *förläggning* under sommaren. Därigenom uppstår minskad risk,

då det gäller att öva förläggning vintertid. Den sammanhängande linjen medför olägenheten av att man även i detta fall måste börja icke endast med det svåraste, utan också med det för de värnpliktigas hälsa mest riskabla. Och denna nackdel kan icke nog beaktas, då man förstår, huru förödande det skulle vara, om Sveriges ungdom bleve till sin hälsa mer eller mindre skadad till följd av sviter efter sådana förläggningsövningar. Risken härvid blir vida mindre vid den delade linjen, där rekryterna, då de den 1 februari transporteras till vinterövningarna, äro fullt sommar- och höstutbildade.

Eldstrid utgör slutstenen i den militära utbildningen. Den utgör, för att tala med gällande rekrytutbildningsinstruktion, en sammanfattning och tillämpning av övningarna: exercis i slutet och spridd ordning, skjutning, avståndsbedömning, post- och patrulltjänst. Man förstår sålunda vikten av att eldstrid kan utföras under den årstid, då marken får i största möjliga mån beträdas. Detta sker bäst efter slåttern. Med den delade linjen börja de viktiga eldstridsövningarna att i stor omfattning övas just vid tidpunkten för slåtterns avslutande. Vid den sammanhängande linjen skulle eldstridsövningarna däremot komma att utföras efter vårbrukets avslutande, det vill säga just i det sämsta tänkbara ögonblicket. Redan i denna skillnad ligger nedlagd vissheten om ett väsentligt olika utbildningsresultat — till nackdel för den sammanhängande linjen.

Övningar i *järnvägstransporter* utgöra ock en utbildningsgren med stor betydelse för blivande mobilisering och uppmarschtransporter, som redan i fred böra vara föröfvade under gynnsamma förhållanden. Detta kan också ske genom att den delade linjen medför resor såväl till utrustningsorten som till uppmarschområdena, dessa senare i samband med vinterövningarna vid den tidpunkt i den militära utbildningen då de värnpliktiga äro mest mogna här för, nämligen efter fullgjord rekrytskola och första repetitionsövning. Denna stora fördel saknas alldeles vid den sammanhängande linjen.

Även för utförande av *fältarbeten* erbjuder den delade linjen de ojämförligt största fördelarna, ty då kunna nämligen dessa arbeten utföras när som helst under hela rekrytskolan. Vid den sammanhängande linjen kunna de däremot till följd av tjäle i marken icke utan onödigt stor tidsförlust utföras på annan tid än i slutet av utbildningen, då dock tillgång på lämplig mark är så gott som utsluten, såvida man önskar kunna utföra dessa övningar i samband med stridsövningar i enlighet med gällande föreskrifter.

Den viktiga utbildningsgrenen *kroppens värld* fullgöres helt naturligt bäst, om rekrytskolan börjar på våren och slutar med vinterövningar. Och åter bör man här påpeka fördelen av att den delade linjen ensam lär trupperna att vårda sin kropp både under stark värme och sträng köld. —

Även *kokning* inläres lättare, fortare och bättre, därest utbildningen häri kan börja på våren.

Det är förut påpekat, att man redan nu vid volontärutbildningen vintertid låter en stor del av *exercisen* i sluten ordning utföras i uppvärmda lokaler. Detta visar å ena sidan nödvändigheten av att icke slösa bort tid genom att tvinga truppen att utföra sådana *exercis* utomhus vintertid, då kylan försvårar och förlänger utbildningen. Men å andra sidan medför exercerandet inomhus slöseri med tid sålunda, att man lätt låter förleda sig att utföra *exercisen* på ett sätt, som blir mera paradmässigt än fältmässigt. Det leder med andra ord till sådana överdrifter, varöver man redan nu klagat, såsom en överdrivet utförd noggrann marsch med stora möjligheter till uppkomst av åderbräck, en till orimligt hög grad driven fordran på snörrät rättning, som dock aldrig förekommer i kriget m. m. dylikt. Man vet redan, att det varit på tal att låta uppföra *exercishus* i händelse den sammanhängande linjen antages. —

Den delade linjen medför den oerhört stora fördelen av att truppförbandsutbildningen fortskrider pedagogiskt riktigt och att den redan är i full gång, då första repetitionsövningen börjar. Den skulle sålunda komma att i hög grad underlätta truppförbandsutbildningen under vinterövningarna. Förhållandena äro däremot motsatta vid den sammanhängande linjen. Och det kan härvid icke nog kraftigt betonas, att denna linje *icke* kan medge någon truppförbandsutbildning alls, ty vid tidpunkten för vinterutbildningen ha rekryterna ännu icke alls hunnit så långt, att de kunna ingå i större förband. Härmed följer, att en sådan vinterutbildning endast kan medge enskild utbildning. Men det är ingalunda detta enda, som vi behöva, utan därjämte trupp utbildning vintertid. —

Det synes vara en oskattbar fördel, att sommar*trupp*utbildningen är ett fullbordat faktum vid den delade linjen, då vinterutbildningen börjar. Dennas senare del kan sålunda få karaktären av en vinterrepetitionsövning — med eller utan vinterfälttjänstövningar, ett utbildningsideal av allra största värde.

Vid den sammanhängande linjen ha rekryterna däremot vid

tiden för vinterutbildningens början (den 1 februari) icke haft en utbildning, som ens tillnärmelsevis kunnat göra dem mogna för utbildning i större truppförband. Detta så mycket mindre som den långa jul- och nyårspermissionen kommer att avsevärt tillbakarycka utbildningen. Och när så arbetet på sommarrekrytutbildningen efter vinterns slut återupptages, bli möjligheterna till en rationell trupputbildning försvårade icke endast av att utbildningen förut i sin helhet har gått fram och tillbaka, utan även av att markförhållandena — såsom redan är framhållet vid tal om eldstridsövningar — äro ogynnsamma under maj och juni månader.

Det torde ligga i öppen dag, att *fysisk träning* sker lättare, ju bättre klimatet är. Följaktligen ger den delade linjen den bästa fysiska träningen. Och denna återupptages lätt efter uppehållet efter första repetitionsövningen, då vinterutbildningen börjar den 1 februari.»

Det spörsmål, varom nu anförda uttalanden rört sig, hör givetvis till dem, som med ledning av utlåtanden från fackmannahåll skulle blivit underkastade en sorgfällig och ingående prövning, i fail försvarsberedningarna kommit att föra sitt granskningsvärv till slut. Så skedde icke, och beredningarna kommo därför aldrig i tillfälle att slutgiltigt taga någon ställning till detta spörsmål. I sitt anförande till statsrådsprotokollet vid föredragningen av förslaget om ny härordning den 14 maj 1914 förklarar visserligen statsministern (s. 167): »Även försvarsberedningarna hava uttalat, att övervägande fördelar synas vara förenade med en sammanhängande rekrytskola, som tager sin början på hösten». Genom sin formulering har emellertid detta åberopande av försvarsberedningarnas mening kommit att bliva i flera avseenden vilseledande. Yttrandet, som i sin helhet finnes återgivet å annat ställe i propositionen (s. 133), har nämligen följande lydelse:

»Vid behandling av frågan om övningstiden för infanteriets värnpliktiga hava beredningarna beslutat uttala:

att underbefälsfrågan kräver en möjligast snabb och fullständig lösning;

att vinterutbildning är nödvändig för infanteriet eller större delen därav;

att en tillfredsställande vinterutbildning icke synes kunna genomföras utan ökning av tiden för rekrytutbildningen och därmed även av den sammanlagda övningstiden; samt

att av sociala och nationalekonomiska skäl övervägande fördelar synas vara förenade med en sammanhängande rekrytskola, som tager sin början på hösten.»

Såsom härav framgår, var yttrandet ej blott avgivet med den tveksamhet, som funnit sitt uttryck i ordet »synes», det var därjämte motiverat uteslutande av »sociala och nationalekonomiska skäl» och ingick ej på minsta sätt i något bedömande av den militära lämpligheten eller olämpligheten. Härtill kommer, att den sammanhängande rekrytskola med början på hösten, om vars sociala och nationalekonomiska värde omdömet fälldes, ingalunda var den av regeringen nu föreslagna med avslutning omkring den 8 juli utan en under beredningarnas arbete påtänkt, som skulle räcka endast till den 21 juni. Märkas bör slutligen, att uttalandet var helt och hållet preliminärt. Något stöd för regeringsförslaget kan sålunda ej därur hämtas, vare sig ur social och nationalekonomisk synpunkt eller med avseende å dugligheten i utbildningshänseende.

Repetitionsövningarna.

I fråga om repetitions- eller regementsövningarnas antal och längd råder ingen olikhet mellan regeringens förslag och vårt.

Enligt det sistnämnda skola emellertid de värnpliktiga, liksom nu är fallet, efter genomgången sommarrekrytskola omedelbart övergå till sin första regementsövning, medan de enligt regeringsförslaget skulle få rycka in till denna övning först efter en mellantid av omkring 2 månader. Att detta i militärt avseende innebär en fördel hos vårt förslag och en olägenhet hos regeringens bestyrkes bland annat av ett oförtydligt uttalande i propositionens motivering. »Ur utbildningssynpunkt», yttras där (s. 177), »måste det anses fördelaktigt, om den första repetitionsövningen förlägges i så omedelbar anslutning till rekrytutbildningen som möjligt. Den värnpliktige kan nämligen icke anses såsom en fullt utbildad soldat, förr än han deltagit i övningar i regements- och högre förband, och dessa förekomma endast under repetitionsövningar.» Såsom förut påpekats, är det denna omedelbara anslutning av första repetitionsövningen till sommarrekrytskolan, som enligt vårt förslag underlättar att låta vinterrekrytskolan omfatta även trupputbildning i högre förband,

vilket däremot svårligen kan ske, i fall vinterutbildningen skall ordnas i överensstämmelse med regeringens plan.

Enligt vårt förslag komma dessutom inga svårigheter att möta för Kungl. Maj:t att, i händelse så befinnes nödigt och lämpligt, utbyta en av de vanliga repetitionsövningarna mot en repetitionsövning under vintern på lämplig tid och i lämplig trakt. Med den anordning, som i regeringsförslaget påyrkas, skall rekrytutbildningen under samtliga vintermånader pågå överallt i landet, och det blir under sådana förhållanden en vida vanskligare, om icke rent av olöslig uppgift att finna tid, plats och befäl för en repetitionsövning under vintern, huru önskvärd en sådan än kunde vara med hänsyn till såväl truppens som befälets utbildning.

Utbildningstiden och arbetsmarknaden.

Såsom av det föregående framgått, förhåller det sig icke så, att förslaget om en förlängning av tiden för sommarutbildningen tillkommit enkom i syfte att få denna huvudgren av utbildningen *bättre*, än den hittills varit. Det har sin upprinnelse i en helt annan strävan: den att få sommarrekrytskolan flyttad huvudsakligen till vinterhalvåret. Förslaget om en tidsökning har sedan kommit till för att *utjämna den betydande förlust*, som förläggningen till en i övningshänseende sämre årstid med nödvändighet skulle medföra. Yrkan- det på sommarutbildningens förflyttande åter har närmast *sociala* motiv. Det är framkallat av hänsyn till sambandet mellan militär- övningarna och arbetsmarknaden.

Detta samband har länge gjort sig känt. För varje gång en årsklass värnpliktiga rycker in, uppstår behov av arbetskrafter, vilka kunna fylla deras platser, och för varje gång utryckning sker, uppstår på motsvarande sätt ett behov av arbetstillfällen. Allt efter de växlande förhållandena inom näringslivet kunna till följd härav värnpliktsövningarna bidra att öka bristen på arbetskraft eller bristen på arbete.

På de flesta håll har enighet rått därom, att vid övningstidens bestämmande någon hänsyn borde tagas till detta förhållande. Sålunda har i 1901 års värnpliktslag inskjutits en bestämmelse (§ 27), som avser att skydda jordbruket mot alltför svår brist på arbetskraft under den brådaste skördetiden. I det anförande till statsrådsproto-

kollet den 1 december 1911, som föregick beslutet om försvarsberedningarnas tillsättande, framhölls vikten av att övningstiden blir »ordnad med möjligaste hänsyn till såväl de värnpliktigas eget som den övriga befolkningens intressen». Särskilt borde i sistnämnda hänseende »all omsorg ägnas åt att övningstiden, i den mån så lämpligen kan ske, lägges till sådana tider av året, att svårigheterna för jordbruket ej bliva allt för stora». Och i överensstämmelse härmed har inom försvarsberedningarna och framför allt inom den fjärde ägnats ett alldeles särskilt intresse åt frågan om övningstidens förhållande till arbetsmarknaden.

Härvid har helt naturligt den tanken kommit fram, att det skulle vara synnerligen förmånligt samt ur såväl arbetsgivare- som arbetaresynpunkt utomordentligt tilltalande, om värnpliktsövningarna kunde fullständigt avpassas efter arbetstillgångens årliga växlingar, de s. k. säsongerna i arbetsmarknaden. Vid de tidpunkter, då näringarnas behov av arbetskraft vore ringare, skulle man låta de värnpliktiga rycka in i kasernerna för att sysselsättas med övning; när samma behov åter svällde, skulle man släppa ut dem igen till arbete för näringarna och det egna uppehållet. Om hären och arbetsmarknaden sålunda ömsevis finge suga till sig arbetarna och sända dem ifrån sig, skulle den förra komma att bliva ett värdefullt socialt komplement till den senare.

Att en fullständig överensstämmelse av nu angiven art aldrig står att vinna är visserligen lätt att inse. Härför skulle bland annat krävas, att alla arbetskrafter och alla arbetstillfällen vore sinsemellan likartade samt att arbetstillgången växlade på samma sätt inom olika näringsgrenar och i olika landsdelar, vilket ju ingalunda är fallet. Huru smidigt tiderna för värnpliktsövningarna än sökte ansluta sig till »säsongrytmen inom arbetsmarknaden», komme de ändå alltid att giva upphov till både brist på arbetare och brist på arbete.

Erkännas måste dock, att det i och för sig vore en vinst, om dessa missförhållanden kunde väsentligen begränsas. Det medel, som för vinnande av detta syfte skulle kunna påtäckas, är dubbelt: övningarnas förflyttande och förkortande. Utan tvivel skulle det med hänsyn till arbetsmarknaden vara särdeles förmånligt, om rekrytskolan i dess helhet kunde förläggas till vinterhalvåret (exempelvis under 135 dagar från 15 november till 1 april eller under 195 dagar från 1 november till 15 maj) samt om tillika repetitionsövningarna kunde reduceras till 15 dagar vardera.

De förslag i sådant syfte, som under beredningarnas arbete varit framkastade, kunna efter vår mening icke stå sig inför en granskning. De lida av det grundfelet, att de vända upp och ned på förhållandet mellan å ena sidan det *ändamål*, som värnpliktsövningarna hava att främja, och å andra sidan de *hänsyn*, som vid förverkligandet av detta ändamål möjligen kunna tagas. Huru åsikterna än i övrigt må växla, så mycket måste dock fasthållas, att *värnpliktsjänstgöringen är till för att bibringa försvarsförmåga*, icke för att fungera såsom ett slags regulator på arbetsmarknaden. Om fördelar i fråga om arbetsmarknaden äro förknippade med olägenheter i fråga om utbildningen, bör noga undersökas, huruvida de förra verkligen äro så stora och obestridliga, att man för deras vinnande måste utsetta sig för de senare.

Det synes oss uppenbart, att man ej får släppa denna självklara grundsats ur sikte, när man har att anställa en jämförelse mellan den av regeringen föreslagna längre utbildningslinjen och den av oss förordade kortare.

En sådan jämförelse är visserligen redan anställd i den kungl. propositionen (ss. 172—175), och skulle man döma endast efter vad där nämnes och icke nämnes, kunde man komma till den slutsatsen, att inga sociala skäl talade mot regeringens förslag och inga för vårt. Då den belysning, som sålunda givits, emellertid är i högsta grad ensidig, tillåta vi oss att här med ledning av tvänne sakkunniga författare, som ägnat spørsmålet en sorgfällig prövning (G. H. von Koch: »De båda linjerna ur social synpunkt» och Otto Järte: »Värnplikten och arbetsmarknaden», Social Tidskrift 1914, ss. 170—183 och 222—231), lämna en redogörelse för de båda utbildningslinjernas inbördes fördelar och olägenheter i nu förevarande hänseende.

Till en början må härvid erinras, att dessa linjer i ett avseende uppenbarligen äro socialt likvärdiga: båda förutsätta 4 inryckningar, d. v. s. 4 avbrott i det förvärvsarbete, med vilket de värnpliktiga vid tjänstgöringsskyldighetens inträde äro sysselsatta.

Vid en granskning av regeringsförslaget ur arbetsmarknadens synpunkt finner man, att detsamma i fråga om rekrytskolans begynnelse äger det företrädet, att de värnpliktiga få rycka in vid en tid (1 november), då arbetstillfällena både vid jordbruket och de flesta säsongindustrier i regeln äro ringare. För de trakter av landet, där jordbruksarbete i större eller mindre omfattning pågår även under

november och december eller där befolkningen under vintern sysselsätter sig med skogsarbete, är övningarnas förläggande till vinterhalvåret dock ej ur här ifrågavarande synpunkt obetingat fördelaktigt.

En allmännare olägenhet är emellertid, att tiden april—juni, då arbetstillgången nästan överallt hastigt växer och inom vilken bland annat vårsådden faller, även här upptages av militärövningar.

Föga lyckligt är vidare, att regeringsförslaget låter rekrytskolan sluta ungefär den 8 juli. »Vid den tidpunkten har den brådskande höskörden i alla delar av landet påbörjats och är mångenstädes så gott som avslutad. Efter vårsådd (som pågår april—maj) och höskörd inträder i regeln stiltje i jordbrukets arbetsmarknad, till dess sädesskörden påbörjas, vilket sker i början av augusti och räcker halva eller hela september. Innan emellertid denna är avslutad, skola de värnpliktiga på nytt inkallas» (von Koch s. 178).

I fråga om de mellantider, som skilja de olika tjänstgöringstiderna, föreligger vid båda linjerna den risken, att de ej bliva på bästa sätt använda. »Visserligen kan det ordnas så, att de, som behöva och vilja det, få kvarstanna i kasern under den ömtåliga mellantiden. Men man skall bra lite känna till den svenska beväringspsykologien eller ungdomslynnets över huvud för att ej inse, att den fattigaste hellre far illa i *frihet* än underkastar sig det militära tvånget en dag längre än som prompt är nödvändigt.» Mellantiden torde »i många fall av de värnpliktiga anses tillspillogiven och användas till dagdriveri och tillfälligt jobb, som så lätt kan spåra in svaga naturer på farliga vägar till obotlig skada för deras ambition och framtida yrkesval. Sommaren frestar i detta fall ännu mindre (än vintern vid den s. k. delade linjen) till att taga fasta på erbjudandet att kvarstanna i kronans kost och kläder till repetitionsövningen» (Otto Järte s. 228).

Repetitionsövningarnas förläggande till september är ur social synpunkt naturligtvis lika ofördelaktigt vid den längre som vid den kortare linjen. Det är icke blott för sädesskörden, som dessa övningar måste erkännas komma mycket olägligt. »Om man betänker, att september även ur synpunkt av höstsådd och rotfruktsupptagning är en för jordbrukaren ytterst viktig månad, och att den ur allmän arbetssynpunkt knappast överträffas av någon annan månad under året — antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna är då ofta minst — bör det utan vidare vara klart, hur ofördelaktigt det är för de värnpliktiga att just då rycka in till övningarna» (von

Koch s. 178). Vid repetitionsövningarna gäller det ej såsom vid rekrytskolan blott en årsklass eller rättare blott en del av en sådan utan ett mångfaldigt större antal; »repetitionsövningarna åderlåta verkligen kännbart landets arbetarestock genom de massor av män, som då ryckas bort från sina civila sysselsättningar. Och detta till på köpet under en månad, då det arbetas för högtryck på de flesta håll och då ofta, enligt vad statistiken från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utvisar, det är ont om arbete i Sverige» (Järte s. 230).

Genom ett antagande av regeringens förslag skulle nu berörda missförhållanden icke komma att mildras utan tvärtom att skärpas. Det förbud, som är lagstadgat mot att i mellersta och södra Sverige låta repetitionsövningarna börja före den 10 september, föreslås nämligen så ändrat, att övningarnas begynnelse skulle kunna skjutas tillbaka till den 6 i samma månad. Såsom stöd för detta yrkande anföres i propositionens motivering (s. 178), att jordbrukets intressen härmed »torde i erforderlig grad tillgodoses».

Vid tiden för den första repetitionsövningens avslutande har arbetsmarknaden så ändrats, att en fara för arbetslöshet föreligger, vilken den av regeringen föreslagna ordningen ej kan minska eller undanröja. »När repetitionsövningarna äro slut, omkring 10 oktober, då har bladet vänt sig. Säsongindustriernas dåliga tid har då inbrutit, och den periodiska arbetslösheten tager sin början. Att sluta värnplikten vid denna tid måste vara mycket ofördelaktigt för de flesta, med undantag av de fasta jordbruksarbetarna, som taga årstjänst. Men dessa äro ju som bekant ett fåtal bland de värnpliktigas skara» (von Koch s. 178). De värnpliktiga, som under tiden mellan rekrytskolan och första repetitionsövningen (början av juli till början av september) icke kunde få plats, stå vid övningens avslutande »ännu mera hjälplösa med en hel vinters arbetslöshet i perspektiv, än de gjorde i juli, och sämre därän än med den delade linjen. Ty det är ju ej tänkbart, att de allt framgent under den efterföljande vintern skola erbjudas huld och skydd i kasernen. De kunna få på ett villkor: om de taga värvning. Men härmed torde ej försvaret vara vidare betjänt. Det är redan nu föga tilltalande, att värvarna ofta torde rekrytera volontärinstitutionen med folk, som misströsta om att med egen kraft förtjäna sitt bröd inom ett civilt yrke, och för vilka militärtjänsten är enda räddningsplankan undan arbetslöshetens elände. Av sådant människo-

material borde ej det underbefäl danas, som sedan skall utbilda vår värnpliktiga ungdom i den intimaste ständiga beröring med denna. Och det måste betecknas som staten ovärdigt, om övnings-tiden delvis anordnas med en baktanke, att dess obehag för de värnpliktiga skall lättare förmå dem till fast anställning vid krigsmakten» (Järte s. 229).

Om man nu på liknande sätt granskar den *kortare* utbildningslinjens förhållande till arbetsmarknaden, skall man finna, att dess olägenheter i vissa stycken äro desamma, i andra större, i andra åter mindre.

Mot denna linje kan riktas den anmärkningen, att den i likhet med den av regeringen föreslagna ordningen låter de värnpliktiga vara inkallade under tiden april—juni samt i likhet med den nuvarande under tiden början av augusti — början av oktober, under vilka båda perioder arbetstillgången är riklig både inom jordbruket och i övrigt.

Gemensam för den längre och den kortare linjen är olägenheten av den mellantid, som vid den förra skiljer rekrytskolan från första repetitionsövningen, vid den senare första repetitionsövningen från vinterrekrytskolan. Till ej ringa del kommer emellertid vid den kortare linjen detta uppehåll näringslivet till godo: under senhösten och förvintern jordbruket i sydligaste Sverige, under större delen av vintern skogsbruket.

Tiden för vinterrekrytskolan är i fråga om båda linjerna ofördelaktig för skogsbygdernas befolkning, enär den ungefär sammanfaller med timmerdrivningens högsäsong. För andra landsdelars vidkommande är den däremot gynnsam, emedan den bereder deras värnpliktiga sysselsättning under den del av vintern, då arbetslösheten är störst. En förmån har den kortare linjen däri, att den efter vinterkursens genomgående återbördar en årsklass värnpliktiga åt det civila arbetet vid en tidpunkt, då arbetstillgången börjar växa, och såmedelst lämnar arbetsmarknaden ersättning för den närmast yngre årsklass, som kort därefter skall enligt denna linje rycka in till sommarrekrytskola.

Både den nuvarande ordningen och den av regeringen påyrkade samt den av oss föreslagna äro behäftade med den svårigheten, att samtliga repetitionsövningars begynnelse är förlagd till september. Erfarenheten har visat, att just denna månad är den, då det kan gälla på som allra mest för landets modernäring under svåra bärgningsår.

Det kan då, medan tre årsklasser samtidigt äro inne till repetitionsövning, betyda miljoner, om lantmännen kunna få hem de värnpliktiga på några dagar för att bärga den hotade sädesskörden. När sådan fara är å färde, finnes endast en väg att gå, skördepermissionens väg, som regeringen senast använde hösten 1912 och på vilken betydande nationalekonomiska värden då räddades åt landet. En skördepermission under sådana omständigheter och så att säga i rätta ögonblicket betyder enligt vår mening vida mer för det svenska jordbruket än ett fast skördeuppehåll, vare sig längre eller kortare, givet under en tid, då endast en årsklass är borta från hemmet för militär tjänstgöring.

Med den av oss föreslagna kortare utbildningslinjen finnes det emellertid även ett annat sätt för mildrande av det intrång, som repetitionsövningarna i september välla näringslivet och särskilt jordbruket. På sätt i det föregående blivit nämnt går det med denna linje väl för sig att förlägga en av repetitionsövningarna till vintern. Om så sker, vinnes den fördelen, att ej mindre än tre årsklasser, vilka eljest under större delen av september äro upptagna av värnpliktsövningar, i stället kunna under sagda tid stå till jordbrukets och övriga näringars fulla förfogande.

Av det anförda synes oss framgå, att tanken på en fullständig överensstämmelse mellan de värnpliktigas övningstid och säsongrytmen på arbetsmarknaden visserligen är särdeles tilltalande, men att den tyvärr ej kan förverkligas utan en så långt gående förflyttning och förkortning av nämnda tid, att vårt försvar därigenom skulle i hög grad försvagas. Men för ett sådant pris får den naturligtvis ej köpas. Det vore gott, om de olägenheter, som värnpliktstjänstgöringen vållar näringarna och särskilt jordbruket, kunde undanröjas eller minskas, men det är självklart, att åtgärder i dylikt syfte böra vidtagas endast »i den mån så lämpligen kan ske», d. v. s. utan att försvarsväsendets planmässighet och effektivitet därmed vedervågas.

Jämförelsen mellan de av regeringen och av oss föreslagna utbildningslinjerna har visat, att om de skola bedömas enbart ur synpunkten av sitt förhållande till arbetsmarknaden, de *båda* äro behäftade med betydande svårigheter. Om i förevarande särskilda hänseende den längre linjen bör tillerkännas *något* företräde, vilket vi äro böjda att antaga, så skulle detta kunna vinnas endast genom en betydligt försämrad förläggning och fördelning av sommarrekryt-

skolan, vilken åter skulle draga med sig en ansenlig förlängning av övningstiden i det hela.

Att man genom att ordna utbildningen i enlighet med regeringsförslaget skulle i nämnvärd mån minska behovet av mera omedelbara åtgärder till arbetslöshetens bekämpande är i alla händelser en ren illusion. Socialt sett ges det i själva verket ingen ideal lösning av frågan om övningstidens samband med arbetsmarknaden. »Alla tänkbara lösningar ha sina olägenheter. Vilken linje man än väljer, gäller det att ordna det så, att de värnpliktiga förmedlas, ja garanteras arbetsanställning efter övningstidens slut eller bli delaktiga i arbetslöshetsförsäkring» (von Koch s. 180). I den mån två olika ändamål omöjligen stå att vinna med ett och samma medel, blir man här liksom annorstädes hänvisad att söka främja dem var på sitt sätt.

I detta sammanhang torde det icke vara ur vägen att erinra om gången av denna frågas behandling i försvarsberedningarna. Det problem, som mötte beredningarna till lösning, var att finna en förläggning och fördelning av infanteriets övningstid — jämte nödig ökning av övningstiden för vinnande av vinterutbildning — så att icke senare hälften av sommaren toges i anspråk. Av utredningen framgick det snart, att detta icke var möjligt utan en väsentlig ökning av övningstiden utöver den eljest erforderliga. Av samstämmiga uttalanden från dem, som närmast representerade intresset att få sommartiden fri, blev det tydligt, att dessa vid sådant förhållande hellre frånträdde kravet härpå. Härmed var också huvudskälet för en, ur militär synpunkt icke önskvärd, förflyttning av övningstiden från sommar- till vinterhalvåret förfallen.

Utbildningstidens förhållande till folkhälsa och folkuppföstran.

Ej sällan har man vid behandlingen av frågan om övningstiden ansett dennas betydelse ur *social* synpunkt vara i det närmaste uttömd därmed, att dess samband med företeelserna på arbetsmarknaden påvisats.

Naturligtvis är ett sådant betraktelsesätt alldeles för snävt. Det sociala livet berör icke blott de ekonomiska faktorerna utan ock de fysiska, intellektuella och moraliska intressen, som vid sidan av dem måste göra sig gällande. Det inses lätt, att värnpliktstjänstgöringen kan med avseende härå få en betydelse, som är mycket

stor. Huruvida dess inflytande på de värnpliktiga härutinnan blir gagneligt eller fördärligt beror väsentligen på arten av den behandling och omvårdnad, som från ledningens sida kommer de unga till del, men därjämte även på ändamålsenligheten av övningarnas anordning samt på de förhållanden, under vilka de försiggå.

Varje gång någon ansenligare förlängning av nuvarande utbildningstid varit föreslagen, har från vissa håll med största iver och vältalighet blivit hävdadt, att den åstundade förlängningen, i fall den bleve beslutad, skulle komma att få det mest välsignelsebringande inflytande på de värnpliktigas utveckling både till kropp och själ. Kasernerna skulle bli »fälthögskolor», ett slags allmänna uppfostringsanstalter för landets manliga ungdom, verkliga centralhärder för både fysisk och andlig kultur.

Utan att på något sätt underkänna värdet av det gagnande inflytande i berörda hänseenden, som varmhjärtade officerare och militärläkare kunnat utöva, när de haft öppen blick för sin uppgift och vetat ställa sig i ett rätt förhållande till ungdomen, måste vi såsom vår mening uttala, att man gör klokast i att vid försvarsfrågans behandling icke hängiva sig alltför mycket åt utopierna om kasernernas förvandlande till »fälthögskolor». Det är naturligtvis gott, om man kan ordna det så, att de värnpliktiga under sin tjänstgöringstid kunna vid sidan av försvarsdugligheten inhämta även något annat nyttigt. Men man får aldrig glömma, att om kasernlivet också är nödvändigt, så är det ett nödvändigt *ont*, vars allvarliga risker så i fysiskt som andligt avseende man genom lämpliga anordningar bör söka i möjligaste mån begränsa.

Då denna sida av spørsmålet vanligen lämnats så gott som obeaktad, tillåta vi oss återropa, vad härom anförts i förut nämnda uppsats av G. H. von Koch: »De båda linjerna ur social synpunkt» (Social Tidskrift 1914, ss. 180—183).

»I ett land, som är så olyckligt lottat som vårt i klimatiskt avseende», yttras där, »har det hittills stått som ett rättesnöre att till den ljusaste, varmaste och ur alla synpunkter hälsosammaste årstiden förlägga det som är avsett att stärka själ och kropp. Så är fallet med ferieresor, semester o. d. Då värnplikten ej minst består i kroppens träning och härkning, då de allra flesta övningarna skola försiggå i skog och mark och de värnpliktigas sinnen skärpas, ligger det ju närmast att härtill använda den tid på året, då dagarna äro längst och väderleken möjliggör friluftsliv. Så har

ock hittills skett, men nu avses (i regeringens förslag) att fullständigt lägga om det hela. Den tid på året, som i *alla* landets delar i *alla* avseenden är den mest ogynnsamma — november—december — skulle anslås till den första, grundläggande rekrytutbildningen!

Vad skulle det innebära ur *social-hygienisk* synpunkt att nu övergå till 'vinterlinjen'? Helt säkert en betydligt ökad sjuklighet bland de värnpliktiga. Man må betänka, att för mången värnpliktig utgör övergången till militärtjänstgöringen en med hälsorisk för enad förändring i levnadssätt. Denna risk är minimal för en skogs- och jordbruksarbetare men betydlig för en ensidigt utvecklad industriarbetare. Kassations- och sjuklighetsprocenten är redan nu betydande, och är det verkligen skäl att riskera dess stegring, såsom sker om vinterlinjen väljes? Var och en, som själv exercerat, vet, huru särskilt respirationsorganen ansträngas till en början hos dem, som äro ovana att ständigt vistas i det fria. Under höstmånaderna ökas dessa olägenheter till följd av blåst och regn och den ytterligare påfrestning, som vinterbeklädnaden vållar. Smitta sprides lättare under vintern på grund av den långa, dagliga kasernvistelsen. Sjukdomar uppträda ju också oftare under den mörka årstiden och ha svårare att gå till hälsa. Samtidigt uppreser denna årstid flera hinder att härda och stärka kroppen, vilket ju är en av soldatuppfostrans uppgifter. Så är fallet med ventilation i lokalerna, sjöbad, luftbad o. s. v., allt som småningom måste tillvänjas under sommartjänstgöring men ej alls står att genomföra i nämnvärd grad under vinterhalvåret.

Man må ej missförstå mig: min mening är ingalunda, att svensk ungdom är av den klena beskaffenhet, att den ej efter lämplig träning skulle kunna utstå vinterövningar. Men jag vill påstå, att det är riktigare att *börja* det härdande soldatlivet under den mest gynnsamma årstiden för att till sist övergå till det, som kräver de största fysiska ansträngningarna, nämligen vinterutbildningen. Enligt den föreslagna sammanhängande linjen förfar man emellertid tvärt emot denna tämligen solklara hygieniska regel. Vådan härav både ur hygienisk och utbildningssynpunkt har icke klarare framställts än av några bland våra framstående militärer själva. Värdet av deras uttalanden förringas ej därav, att de plädera för ettårig värnplikt, ty det gäller här, hur den första rekrytutbildningen bör läggas.»

Efter att hava anfört de av överste E. Lagercrantz och överstelöjtnanten G. Hedengren gjorda uttalandena om vinterklimatets olämplighet för de grundläggande övningarna samt övningarnas därav beroende svaga resultat övergår författaren till dessa missförhållandens *psykiska* inverknings på de värnpliktiga.

»Alla pedagoger veta ju», säger han, »hur mycket lättare det är att undervisa elever, när de själva kunna märka sina framsteg och livas av intresse för undervisningen. Även för den blivande soldaten gäller detta. Måste det ej verka i högsta grad deprimerande att övas i försvarskonsten under förhållanden, som ytterligt försvåra ett gott resultat? Icke kan härav spira någon kärlek till soldatlivet och dess uppgifter, icke kan detta stegra viljan att lära så mycket som möjligt under övningstiden. Även från pedagogisk synpunkt är således den nu föreslagna vinterföreläggningen med början på hösten ett misstag. Och liksom det måste förvåna, att framstående hygieniker icke uttala sig i förläggningsfrågan med stöd av sina erfarenheter, lika besynnerligt är det, att den *pedagogiska* synpunkten lämnats alldeles obeaktad.»

Till sist betraktar författaren frågan om valet mellan de olika linjerna även ur synpunkten av dess betydelse för de värnpliktigas *moraliska* uppfostran.

»Ingen, som gjort sig besvär att studera kasernlivet och dess inverkan», yttrar han härom, »kan förneka, att detta erbjuder stora vådor i moraliskt och psykiskt avseende. Det är blott nödtvånget att med alla till buds stående krafter försvara landet, som kan för- må oss att utsätta ungdomen för kasernlivets vådor. Men skola vi då ej åtminstone göra det yttersta för att förminska dessa vådor? Hittills har man försökt detta genom att förlägga övningarna på den tid av året, då kasernlivets frestelser och faror äro minst, och då utomhus-vistelse i största möjliga utsträckning kan förekomma desamma. Genom vinterföreläggningen skulle ett streck dragas över detta försök. Kaserneringen skulle begynna under årets mörkaste årstid, som tvingar till vistelse inomhus $\frac{2}{3}$, kanske $\frac{3}{4}$ av dygnet. Är det någon, som ej inser, att härigenom de moraliska och psykiska favorna skola mångdubblas? Det gäller ju tusentals unga män, som plötsligt förflyttas från ett träget arbetsliv vid jordbruk eller i fabrik, såväl som från hemmets skyddande inflytelse till en miljö, vilken för de flesta ej är allenast främmande utan ock motbjudande

samt genom kasernens läge i eller i närheten av en stad tillika medför faktiska faror — som ej här närmare behöva beröras. Hur skall denna plötsliga förändring inverka på de unga männen, som just nått sin sexuella mogenhetsålder och i övrigt äro stadda i den vid denna tidpunkt vanliga psykiska brytningsperioden? Hur skola de långa vinterkvällarna användas? Är det den ringaste sannolikhet för att under dessa många nödtvungna, enformiga ledighetstimmar, som endast i obetydlig grad kunna stimuleras av föredrag o. d., sinnets och karaktärens renlighet skall kunna bibehållas? Är det ej att befara, med den kännedom man tyvärr äger om de sämre elementens övervägande inflytande på detta område, att kasernlivets vådor i sedligt avseende skola förökas genom att utbildningen börjar med vinterkaserneringen?

Detta är åtminstone min bestämda uppfattning. — —

De ogynnsamma förhållanden, som värnplikten vållar genom arbetslöshet, torde samhället komma att en gång kunna effektivt bekämpa. Den skada däremot i fysiskt och psykiskt avseende, som de värnpliktiga ådraga sig genom en olämpligt ordnad *kasernering*, är av den svåra och invecklade beskaffenhet, att den knappast låter sig bota.»

I allt huvudsakligt finna vi oss kunna instämma i dessa uttalanden.

Utbildningens början i 20-årsåldern.

Enligt vårt förslag skulle liksom enligt Kungl. Maj:ts proposition värnpliktsåldern inträda med det 20:e levnadsåret. Första tjänstgöringen för värnpliktiga vid infanteriet skall enligt båda förslagen börja under det första värnpliktsåret. Enligt vår motion skulle första tjänstgöringen börja på våren, men enligt Kungl. Maj:ts förslag på hösten med början av november. De värnpliktiga komme sålunda att vara omkring $\frac{1}{2}$ år äldre vid början av första tjänstgöringen enligt det senare förslaget än enligt det förra.

Under de diskussioner, som ägt rum om den delade och den sammanhängande linjen, har ofta framhållits, att en svaghet hos den delade linjen vore, att då den första tjänstgöringen vid densamma började redan så tidigt som på våren, det icke skulle kunna låta sig göra att låta första tjänstgöringen börja under det första värnpliktsåret. Detta skulle föranleda en försämring så till vida, att

man förlorade en årsklass för mobiliseringen. Då det måste betraktas såsom en betydande social fördel, att värnpliktstjänstgöringen finge fullgöras vid så tidig ålder som möjligt, skulle sålunda den delade linjen, om första tjänstgöringen måste uppskjutas till 21:a levnadsåret, innebära en olägenhet även ur social synpunkt.

Vi kunna emellertid icke inse, att tillräckliga skäl föreligga för att icke första tjänstgöringen skall kunna taga sin början under 20:e levnadsåret, även om inryckning sker på våren.

Medicinalstyrelsen säger om propositionens förslag i hithörande avseende: »Att på rent medicinska grunder göra ett bestämt uttalande i denna del vore visserligen icke möjligt; inom vidsträckta militärmedicinska kretsar vore uppfattningen dock den, att just den föreslagna 20-års åldern vore en för den militära tjänstgöringens början lämplig ålder. Styrelsen hade icke heller för sin del anledning att avråda från den sålunda föreslagna sänkningen av värnpliktsåldern, under förutsättning att inskrivningen utfördes med omsorg, särskilt beträffande meddelande av uppskov vid fall av försenad eller eljest mindre god kroppsutveckling. En mindre grupp, »vårgruppen», uppgående till omkring 3,250 värnpliktiga, skulle enligt förslaget inträda i tjänstgöring redan på våren under första värnpliktsåret, vilket sålunda innebure en icke oväsentlig sänkning av åldersgränsen för värnpliktens fullgörande. Beträffande inkallelse till tjänstgöring redan vid denna tidpunkt av första värnpliktsåret torde det vara nödvändigt att, åtminstone tillsviðare och intill dess nödig erfarenhet vunnits, framgå med stor försiktighet. Under förutsättning att urvalet företoges med stor omsorg och att inkallelsen framskötes vid minsta tvekan om den värnpliktiges förmåga att uthärda träningen, hade styrelsen för sin del intet att erinra mot förslaget i vad detsamma rörde vårgruppen. Slutligen omfattade »sommargruppen» omkring 750 studenter och likställda med i regel god gymnastisk träning. Tjänstgöringens början vore förlagd till förra hälften av juli månad första värnpliktsåret. Därest vid inskrivningen uppskov i erforderlig utsträckning meddelades vid fall av mer eller mindre försenad kroppsutveckling, funne styrelsen icke anledning föreligga att ur medicinsk synpunkt göra någon erinran mot förslaget i ifrågavarande avseende.»

Medicinalstyrelsen har sålunda icke något att erinra emot att en viss grupp av värnpliktiga, den så kallade »vårgruppen», uppgående till omkring 3,250, under vissa förutsättningar skulle få

börja på våren. Kungl. Maj:t har emellertid icke desto mindre föreslagit, att värnpliktiga, tillhörande denna »vårgrupp», skulle få börja sin första tjänstgöring först under andra värnpliktsåret.

Kan nu enligt medicinalstyrelsens mening en grupp av värnpliktiga börja på våren, så torde väl ej avgörande hinder böra möta mot att också den övriga kontingenten börjar vid denna tidigare tidpunkt av året, om blott inskrivningen utföres med noggrannhet och om uppskov till påföljande år meddelas, så snart minsta anledning därtill finnes. Även om det skulle visa sig, att en jämförelsevis stor procent av de värnpliktiga skulle befinnas böra få uppskov, måste det likväl ur försvarssynpunkt anses vara en avgjord fördel, att en stor del av dem kunde tagas i anspråk redan första värnpliktsåret. Många skäl tala i själva verket för, att detta antal icke skall bli ringa.

Ur flera synpunkter är det obestriddigen även för de värnpliktiga själva av stor betydelse, att de så tidigt som möjligt få börja fullgöra sin värnplikt. Den värnpliktige har i 20-års åldern på mycket få undantag när icke bildat familj. Han har i regel icke hunnit binda sig vid något fast arbete och för hans fysiska utveckling är det för övrigt icke fördelaktigt att redan vid denna ålder definitivt binda sig vid vissa slag av arbete som lätt kunna verka hämmande på denna utveckling, till exempel en del fabriksarbete inomhus eller andra tunga sysslor under ogynnsamma levnadsförhållanden. Han kan för sin fysiska utveckling hava åtskilligt att vinna av att just i denna ålder komma i de levnadsförhållanden, som erbjudas under en värnpliktsövning under sommarhalvåret, då han tvingas att föra ett regelmässigt liv, till en stor del av dygnet i friska luften med lämpligt avpassade kroppsövningar samt tillräcklig och ändamålsenlig föda.

I detta sammanhang anse vi lämpligt omnämna den mycket vanliga anmärkningen, att matportionerna för de värnpliktiga äro beträffande morgon- och aftonmålet otillräckliga. Portionernas storlek är naturligtvis på teoretiska grunder beräknad och borde ju sålunda vara tillräcklig. Erfarenheten lär emellertid givit vid handen, att många värnpliktiga icke kunna äta sig mätta vid morgon- och aftonmåltiden. Det är ganska förklarligt och sannolikt, att de hörda klagomålen äro berättigade, ty från andra områden känner man väl, att ynglingar i omkring 20-års åldern, som komma från hem, där de kanske varit undernärda eller mycket ofta erhållit olämplig föda,

kräva osedvanligt riklig näring, sedan de överflyttats till andra förhållanden, under vilka deras kropp kommer i hastig utveckling. Utan att i denna sak vilja framställa något direkt yrkande, vilja vi framhålla önskvärdheten av att en ingående undersökning kommer till stånd i nu berörda avseende för utronande av, huruvida större matportioner böra givas de värnpliktiga, särskilt till morgonmålet.

Man kan enligt vår mening starkt ifrågasätta, huruvida en yngling i 20:e levnadsåret av relativt svag kroppskonstitution kan sägas hava större förutsättningar att utstå tjänstgöringens ansträngningar, om den börjas den 1 november, än om den börjas i april samma år. Han är visserligen i förra fallet $\frac{1}{2}$ år äldre, men å andra sidan måste man taga hänsyn till, under hur olika förhållanden han får börja sin tjänstgöring. Vid dess början i november tvingas han på grund av då rådande väderleksförhållanden och korta dagar att vistas större delen av dygnet inomhus i kaserner, där de hygieniska förhållandena omöjligen kunna vara goda under en årstid, då fukt och köld förhindra verksam luftväxling, vilken däremot är möjlig att åstadkomma på sommaren. Får han åter börja tjänstgöringen $\frac{1}{2}$ år yngre, men under den ljusa årstiden, under vistelse mest möjligt utomhus och under i övrigt gynnsammare hygieniska förhållanden, synes det antagligt, att han lättare uthärdar ansträngningarna och vinner bättre förutsättningar för att hastigt utvecklas och stärka sin konstitution. Vi tro knappast, att föräldrar, då det gäller deras söner, skulle tveka i valet om inryckningstid, och vi hålla för vår del före, att en relativt svagt utvecklad yngling har större utsikter att utstå övningstidens mödor, om han får börja i april i stället för den 1 november. Oss synes det uppenbart, att det för de inskrivna ynglingarnas såväl fysiska som psykiska utveckling utgör en betydande fördel, om de få verkställa sin tjänstgöring under sommaren inskrivningsåret i stället för under påföljande vinter. Den största ansträngningen under övningen för en svag yngling torde vara den att bära packning, men detta ifrågasättes ju icke, förrän övningstiden framskridit så långt, att han hunnit förvärva en viss grad av träning. Man har sagt, att den delade linjen med dess kortare dagantal för rekrytskolan kräver ett mera forcerat utbildningsarbete med därav följande ökad ansträngning. Det är sant, att övningarna i november och december sannolikt måste tagas i mycket långsamt tempo på grund av då rådande väderleksförhållanden, men den minskade ansträngning, som därav följer, torde väl uppvägas av att övningen

under våren och sommaren sker under så ojämförligt mycket gymnasammare förhållanden.

Vi vilja slutligen erinra om, att volontärerna nu få börja sin tjänstgöring i stor utsträckning redan vid 18—19 års ålder, utan att någon olägenhet därav försports med avseende på deras hälsoförhållanden. Visserligen torde övningarna under första delen av volontärrekrytskolan ofta forceras mindre än under värnpliktsrekrytskolan, men man får därvid ihågkomma, att volontärrekryterna åtminstone i regel icke torde vara utvalda med hänsyn till att de äro särskilt väl kroppsligt utvecklade. Det har tvärtom framhållits, att bristen på rekryter gjort det nödvändigt att icke gallra så som önskligt vore, utan man måste ofta medtaga ynglingar, som taga anställning på grund av arbetsbrist och liknande orsaker och som sannolikt därför ofta fått leva under ganska dåliga levnadsförhållanden och hava mindre väl utvecklad kropps-konstitution.

Av nu anförda skäl hava vi icke kunnat finna anledning framskjuta första tjänstgöringen för infanteriets värnpliktiga till 21:a levnadsåret eller andra värnpliktsåret på den grund, att första övningen enligt vårt förslag skulle taga sin början redan på våren. Att därigenom enligt vårt förslag utbildningen av de värnpliktiga torde kunna för flertalet börja $\frac{1}{2}$ år tidigare än enligt Kungl. Maj:ts förslag anse vi innebära ett företräde för den delade linjen.

Utbildningstiden och krigsberedskapen.

En viktig fordran på en god härordningsorganisation är att den medgiver nödig *krigsberedskap*. Att helt avpassa denna efter krigets krav skulle betyda att hålla armén permanent mobiliserad, vilket är socialt och ekonomiskt omöjligt. Man får därför nöja sig med en viss grad av krigsberedskap och särskilt så organisera härväsendet, att det medgiver en snabb och ordnad övergång från freds- till krigsfot. Dit hör ett även ur försvarssynpunkt rikt utvecklat kommunikationsväsende, väl genomtänkta och för arméns koncentrerings och strategiska uppmarsch under olika förutsättningar uppgjorda planer, flottans och fästningarnas krigsdugliga skick, landstormens hastiga uppbådande till skydd för en eventuell mobilisering, härorganisationens största möjliga likhet i fred som krig, så att vid krigsutbrott improviserade anordningar med deras förtyckande särskilt av befälsförhållandena undvikas, m. fl. åtgärder.

Genom den härordningsreform, vi förordade, skulle betydliga framsteg komma att göras i riktning mot ökad krigsberedskap. En ny andra armé skulle genom de äldre årsklassernas organisation åvägbringas, vilken redan i fred skulle erhålla någon övning och förses med nödigt befäl genom upprättande av en särskild reservstat, bestående av rutinerat befäl med flera års tjänstevana och fullt fältdugligt.

Det har av regeringsförslagets anhängare ofta betonats, att den utbildningslinje, vi förordade för härens huvudmassa, skulle ur krigsberedskapssynpunkt vara betydligt underlägsen den, som regeringen föreslår. Orsaken skulle ligga i skillnaden i fråga om övningstidernas olika längd. Enligt regeringsförslaget befinner sig en årsklass inne i tjänst under omkring två månader längre tid än enligt vårt förslag. Man bör dock bemärka, att rekrytklassen, därest dess utbildning hunnit fortskrida tillräckligt långt, torde komma att ingå i den mobiliserade fälthären och att det därför ofta är olämpligt att detachera den för särskilda skydds- och bevakningsuppgifter, för vilka trupper ur de äldre årsklasserna böra anlitas. Den tidpunkt, då rekrytklassen kan anses fältduglig och sålunda mogen att ingå i den mobiliserade fälthären, uppnås *tidigare* genom sommarlinjen med dess fortare tillägnade utbildning än genom den längre vinterlinjen. Krigsberedskapens tyngdpunkt i fråga om hären ligger mera i en snabb mobilisering än i en över en längre tid av året utbredd övningstid för en enda årsklass. Visserligen kunna utrikespolitiska lägen inträffa, vilka icke böra föranleda en mobilisering, som alltid väcker stor uppmärksamhet, utan då det kan vara lämpligt att använda vissa delar av den i tjänst varande rekrytklassen för särskilda bevakningsändamål, vilka ej kräva en fullt utbildad trupp. Då är det givetvis en fördel, om rekrytskolan är utsträckt till en större del av året. Ur denna synpunkt torde således regeringsförslaget, om man bortser från den nyss påpekade fördelen för vårt förslag av en snabbare takt i utbildningsarbetet, innebära någon fördel framför vårt förslag. Men det bör å andra sidan bemärkas, att genom vinterrekrytskolans utsträckning över 40 dagar av året, då i det närmaste fullt utbildad trupp inrycker, vårt förslag jämväl bereder en *avsevärd ökning av härens krigsberedskap*.

Övningstidens utnyttjande.

Ett spørsmål, vilket vid behandling av Kungl. Maj:ts förslag till avsevärd ökning av övningstiden för infanteriet och åtskil-

liga andra vapenslag icke kan och icke får förbises, är spörsmålet om övningarnas planläggning och övningstidens utnyttjande. Även om det får erkännas, att på senare tider stora framsteg blivit gjorda på dessa liksom på andra militära områden, kvarstår alltså jämt en synnerligen allmänt utbredd och mycket fast rotad uppfattning, att allt ingalunda är som det borde i dessa hänseenden. Det är ju möjligt, att de anmärkningar, som härutinnan framställts, endast träffa vissa befälspersoner och beröra vissa truppförband. Men även om så är fallet, gäller det att se till, att allt göres för att härvidlag vinna rättelse. Den levande försvarskraften är för värdefull även för andra uppgifter och den militära utbildningen för dyrbar, för att försummelser i detta avseende skola få fortfara på något håll.

Det är lätt begripligt, att där man har en dylik uppfattning om att betänkliga brister vidlåda det militära utbildningsarbetet, man är särdeles obenägen att utan vidare gå med på betydande ökningsar av en övningstid, vilken man icke betraktar såsom fullt väl använd. För det särskilda utskott, som nu har att taga försvarsfrågan om händer, bör det vara en allvarlig uppgift att bringa full klarhet i denna sak.

För det parti vi tillhöra har det, särskilt vad infanteriet beträffar, framstått såsom nödvändigt att, då man går att söka bereda nödig tid för vinterutbildning, för reservtruppvövning och för landstormsmönstring jämte övning, också taga hänsyn till möjligheten att, genom en god planläggning av övningarna och fullt tillfredsställande användning av övningstiden, åvägabringa någon begränsning av den erforderliga ökningen.

I detta sammanhang är att märka, att genom de förslag vi ärna framställa en verklig lösning av underbefälsproblemet står att vinna. Vårt förslag är nämligen, i motsats mot Kungl. Maj:ts, ägnat att utjämna bristerna på instruktörer vid de i detta avseende ogynnsammast ställda truppförbanden och att sålunda råda bot på en av de orsaker till övningstidens bristfälliga utnyttjande, som äro beroende på andra förhållanden än befälspersonalens göranden och låtanden.

Av den inom försvarsberedningarna verkställda undersökningen har framgått, att de vapenföra värnpliktiga i, såsom det vill synas, allt för stor utsträckning användas till vaktjänstgöring och handräkning, varigenom den effektiva övningstiden för dem inskränkes. Vi anse sagda undersökning böra föranleda till övervägande, huru-

vida icke-vapenföra kunna tagas mera i anspråk, så att intet hinder uppstår att göra övningstiden fullt effektiv för de vapenföra värnpliktiga. Därest emellertid en ökning av de icke vapenföra värnpliktiges utbildningstid skulle visa sig behöfelig, anse vi denna böra sättas i behörig proportion till antalet övningsdagar för de vapenföra värnpliktiga vid arméns huvudvapen. Det blir naturligtvis alltid vederbörandes sak att tillse, att genom lämpliga anordningar de olika vapenslagen få sig icke vapenföra tilldelade efter sina olika behov.

Därest vinterrepetitionsövningar komma att regelbundet anordnas och det, som sannolikt är, av praktiska hänsyn skulle visa sig olämpligt att göra dessa repetitionsövningar lika långa som höstrepetitionsövningarna, skulle även härigenom någon besparing i dagantalet kunna göras.

Vidare har erinrats, att vinterrekrytskolan, fränsett den direkta vinterutbildning, den är avsedd att lämna, även borde komma att lämna ett tillskott ur allmän utbildningssynpunkt och att jämväl av denna anledning någon inknappning i tid för sommarrekrytskolan kunde tänkas möjlig.

Nu anförda synpunkter leda alla tanken på möjligheten av någon besparing i dagantalet, och hava vi ansett, att den sammanlagda övningstiden borde kunna begränsas till 280 dagar.

Värnpliktigt underbefäl.

Den lösning, som vid 1901 års riksdag gavs åt underbefälsproblemet, har icke visat sig tillfredsställande. Särskilt vid infanteriet hava stora svårigheter framträtt i avseende å underbefälens rekrytering. Följden härav har blivit de överklagade, mycket betänkliga vakanserna inom underbefälsgraderna vid en mängd infanteritruppförband, vid några av den omfattning att ett verkligt nödläge varit rådande speciellt med avseende å tillgången på instruktörer under bevaringsrekrytskolan.

Kungl. Maj:ts proposition nr 58 tager sikte på denna svaga punkt i den nuvarande härordningen. Genom upptagande av åtskilliga, även tidigare framställda förslag till volontärrekryteringens upphjälpande, såsom tilldelande av anställnings- och avskedspremier

till avsevärda belopp och beredande av civilanställning åt avskedat underbefäl, söker regeringen råda bot på bristerna i det nu gällande systemet. Och härutöver föreslås uttagning av värnpliktigt underbefäl till betydande antal och med lång utbildnings- och tjänstgöringstid.

Att härigenom tillgången på underbefäl skall komma att avsevärt ökas är alldeles påtagligt. Genom antagandet av Kungl. Maj:ts förslag skola truppförbanden tvivelsutan tillförsäkras tillgång till fullgott och tillräckligt underbefäl under repetitionsövningarnas skede ävensom vid reservformationernas övningar och vid mobilisering. Med hänsyn till bevaringsrekrytskolan giver däremot Kungl. Maj:ts förslag icke infanteritruppförbanden samma trygghet. De få i det hänseendet nöja sig med en av departementschefen uttalad förhoppning, given under den osäkra formen, att »det synes ej osannolikt, att med nu ifrågasatta förbättringar i avseende på det fast anställda underbefälens avlöning, utbildning och befordringsutsikter den för närvarande särskilt vid infanteriet förefintliga instruktörsbristen skall på frivillighetens väg kunna fyllas».

För truppförband, som på senaste tiden knappast sett sig i stånd att fylla halvp parten av sitt instruktörsbehov under bevaringsrekrytskolan, måste — fränsett de förbättrade förhållanden, som kunna inträda vid regementsövningarna — utsikterna för det framtida utbildningsarbetet alltjämt te sig ganska mörka och ovissa. Det vore också, enligt vår uppfattning, ett avgjort fel, om man icke nu ginge till botten i avseende på denna svaga punkt i vår härordning. För det militära utbildningsarbetets bedrivande under det viktiga första utbildningsskedet måste ju tryggad tillgång till nödigt antal instruktörer vara en oundgänglig förutsättning. Och då regeringen icke tvekat att tillgripa tvångsåtgärder — såsom departementschefen uttrycker sig — för att till det stamanställda underbefålet foga en nödig reserv av värnpliktigt underbefäl, med en tjänstgöringstid i linjen av 400 eller 485 dagar, är det svårt att förstå, varför icke någon mindre del av detta värnpliktiga underbefäl, särskilt bland dem, som erhålla den längre utbildningen, också skulle kunna påräknas för instruktörstjänst vid de truppförband, som därförutan med all sannolikhet skulle fortfarande försättas i nödlägen uti detta hänseende.

Det faller av sig självt, att tillitandet av en sådan utväg för instruktionstjänstens upprätthållande vid dessa truppförband icke

borde för det värnpliktiga underbefäl, som där komme att göra instruktörstjänst, medföra någon ytterligare förlängning av deras tjänstgöringstid eller någon för dem ofördelaktigare placering av densamma. Med den utbildningslinje, som av oss föreslås vid infanteriet, äro inga som helst svårigheter förenade att, med iakttagande härav, inpassa instruktörstjänstgöringen på en tid, då det värnpliktiga underbefäl, som därtill skulle användas, är fullt skickat för sådan tjänstgöring.

Truppförare.

Vid en lösning av den viktiga underbefälsfrågan har man att utgå från mobiliseringsbehovet. Vad linjetrupporna beträffar är detta i stort sett sammanfallande med behovet under repetitionsövningarna, vartill komma reserv- och depåtruppernas behov av värnpliktigt underbefäl, i den mån detta ej kan tillgodoses av f. d. fast anställda. Försvarsberedningarna hava beräknat, att det samfällda mobiliseringsbehovet av värnpliktigt underbefäl ej bör sättas lägre än till 250 à 300 fullt tjänstedugliga per vanligt infanteriregemente. Då ett dylikt regemente vid mobilisering består av flera årsklasser, har man att beräkna det antal, som är erforderligt att uttaga ur varje. Detta bestämmes även av det antal repetitionsövningar, som de värnpliktiga göra såsom truppförare. Med skyldighet för dessa att göra endast två repetitionsövningar skulle av varje årskontingent värnpliktiga behöva uttagas omkring 6 per kompani eller 72 per regemente eller för hela infanteriet omkring 2,000 värnpliktiga truppförare. Under förutsättning åter att truppförarna skulle fullgöra vardera tre repetitionsövningar kan, såsom försvarsberedningarna angivit, det erforderliga antalet av dem, som skulle uttagas till truppförare, beräknas till 4 per kompani eller 48 per regemente.

Med stöd av 1901 års härordningsförslag jämte andra uttalanden samt framför allt av den erfarenhet, man enligt samstämmade uppgifter vunnit om reservunderbefällets användbarhet under nuvarande utbildningsförhållanden, hava försvarsberedningarna ansett, att en sammanlagd utbildningstid av ett år bör vara tillräcklig för beredande av goda truppförare. Vi ansluta oss till denna uppfattning och anse sålunda, att utbildningstiden bör vara 365 dagar.

Dessa synas oss böra fördelas på en första sammanhängande utbildningstid under första och andra året om 305 dagar, i vilka en repetitionsövning om 30 dagar ingår, samt ytterligare två sådana av samma längd under andra och tredje året.

Ur militär synpunkt är det fördelaktigt, om denna underbefälsutbildning växer direkt fram ur en föregående, med övriga värnpliktiga gemensam rekrytutbildning under 4—6 veckor, så att vederbörande befäl kan bilda sig ett någorlunda fast omdöme om vilka, som böra uttagas till särskild och forcerad underbefälsutbildning, skild från de övriga värnpliktigas rekrytutbildning. Uttagningen torde lämpligast ske så, att befälet avgåve förslag, vilket in-skrivningsrevisionen hade att pröva.

Vid en jämförelse mellan den utbildningslinje regeringsförslaget förordar, och den, som vi omfatta, framträda särskilda synpunkter i fråga om underbefälsutbildningen. Det har av regeringsförslagens anhängare mycket starkt betonats, att framför allt på denna punkt blottas en svaghet hos den s. k. delade linjen. Givetvis *kan* underbefälsutbildningen i anslutning till denna linje läggas så, att tydliga olägenheter framträda, men den kan också läggas så, att dessa olägenheter i huvudsak undvikas.

Enligt regeringsförslaget börjar de värnpliktiga truppförarnas utbildning på hösten. Enligt vårt förslag börjar all utbildning av de värnpliktiga vid infanteriet, således även av truppförarna, under den gynnsammaste årstiden, som är våren. Det torde ej kunna bestridas, att denna årstid är ur militärpedagogisk synpunkt bättre än hösten även när det gäller underbefälsutbildning. De skäl, som tala härför, ha i det föregående, beträffande rekrytskolan, utförligt angivits.

Det har anmärkts, att med en årslång tjänstgöring för truppförarna och en ännu längre för instruktörerna tidsskillnaden bleve vid sommarlinjen alltför stor i förhållande till den övningstid, som enligt samma linje åligger flertalet av infanteriets värnpliktiga, medan vinterlinjen åter mer jämnar ut denna åtskillnad. Det får väl dock anses vara en bestämd fördel ur social synpunkt och ur militär ingen olägenhet, att övningstiden beräknas så vitt möjligt efter det precisa mått av utbildning, som erfordras av olika kategorier värnpliktiga, så att ingen undandrages sitt civila arbete utöver vad det militära behovet oundgängligen kräver.

Det har vidare mot sommarlinjen anmärkts, att den genom en

inlagd första repetitionsövning splittrar underbefälsutbildningen, medan som en fördel hos vinterlinjen framhållits, att den låter utbildningen ske i ett sammanhang. Enligt vårt förslag är dock underbefälsutbildningen fullt sammanhängande, endast avbruten — i likhet med regeringsförslaget — av juluppehåll, men däremot ej av påskferier. Visserligen avbryter repetitionsövningen i viss mån den pågående utbildningen av de värnpliktiga underbefälsämnen, men ett liknande avbrott får även vinterlinjen vidkännas, och detta redan efter blott *tre* månaders allmän rekryt- och underbefälsutbildning, då den speciella vinterutbildningen under årets kallaste tid inpassas i programmet. Avbrottet vid sommarlinjen äger däremot rum först efter omkring *fem* månaders tjänstgöring på grund av den då infallande första repetitionsövningen. Denna inträffar sålunda vid en tidpunkt, som icke är oläglig utan tvärtom erbjuder sig som ett gynnsamt tillfälle att giva de blivande truppförarna den nödvändiga övningen vid trupp. Enligt nuvarande anordning bruka de värnpliktiga, som uttagas till reservunderbefäl, från sin speciella utbildning övergå till respektive kompanier redan efter *fyra* månaders rekryt- och underbefälsutbildning, d. v. s. vid början av rekrytskolans tredje period, för att genom övning vid trupp erhålla fortsatt underbefälsutbildning.

Sommarlinjen medför även för utbildningen av truppförarna den förut utförligt utvecklade fördelen av att den särskilda vinterutbildningen kommer *efter* den allmänna utbildningen.

En olägenhet kan synas vidhäfta sommarlinjen därigenom, att trupp ej finnes att tillgå för den period av underbefälsutbildningen, som ligger mellan repetitionsövningens avslutande i oktober och vinterrekrytskolans början i januari. En sådan olägenhet vidlåder emellertid även vinterlinjens sista period, som infaller under uppehållet juli—september. Enligt vårt förslag torde dock den nämnda perioden kunna fullt utnyttjas dels för den allmänna utbildningens återstående delar, dels för ett bearbetande av de under truppövningen vunna erfarenheterna, dels slutligen som en förberedelse till underbefälens uppgifter vid den stundande vinterövningen.

Instruktörer.

I fråga om grunderna för uttagning till instruktörstjänst hänvisade försvarsberedningarna efter mönstret av tidigare väckta förslag på vissa kategorier av värnpliktiga, studenter, realskolister och

andra, som i högre grad än övriga åtnjutit förmåner av staten eller det allmänna, och vilkas utkomstmöjligheter i samhället därför äro större än andras. De flesta av ifrågavarande värnpliktiga hava redan under skoltiden erhållit en viss militär utbildning, vilken enligt k. kungörelsen av den 4 april 1910 angående skjututbildning vid de högre allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och de tekniska elementarskolorna avser att förbereda eleverna för värnpliktstjänst som reservunderbefäl och för tillförande åt skytterörelsen av lämpliga förgångsmän.

Det preussiska värnpliktssystemet, som i huvudsak tillämpas inom stormakternas värnpliktsarméer, utgår ifrån den principen, att alla värnpliktsskyldiga skola hava att fullgöra lika lång värnpliktstid. Grundsatsen är, att värnpliktens fullgörande är en medborgerlig skyldighet, en om man så vill in natura utgjord skatt, som måste vara lika för alla. Med denna utgångspunkt måste också värnpliktstiden tilltagas så lång även för menige man, att den blir tillräcklig för utbildning av underbefäl och annat manskap, som kräver längre utbildningstid än den menige infanterisoldaten. I Sverige har man redan frångått denna grundprincip och följer i stället en annan, den nämligen att det bestämmande för värnpliktstidens längd bör vara *ändamålet* med densamma och att sålunda tiden måste bli längre för sådana värnpliktiga, som behöva längre övningstid för att fullgöra de uppgifter, de äro ämnade att fylla. Man tillämpar med andra ord den på alla andra områden gällande principen att med minsta tid och kostnad åstadkomma mesta möjliga effekt.

Anledning finnes icke att frångå denna hos oss redan, beträffande specialvapnen, tillämpade grundsats, då det gäller att bestämma infanteriets övningstid och sättet för åstadkommande av erforderligt underbefäl. Kungl. Maj:t har också enligt den föreliggande propositionen följt denna grundsats, ty varken med den av Kungl. Maj:t föreslagna övningstiden för flertalet värnpliktiga eller den vi föreslå finnes möjlighet att giva underbefälet tillräcklig utbildning, även om utbildningen för den menige i båda fallen måste anses vara fullt tillräcklig.

Svårigheten vid tillämpningen av denna grundsats är att uttaga de värnpliktiga, som måste underkasta sig en längre värnpliktstid. Grundsatsen härvidlag måste, liknande den som ligger till grund för progressiv beskattning, vara att de, som på grund av sina

ekonomiska och sociala förhållanden anses äga mera bärkraft, skola vara skyldiga att underkasta sig bördan av en längre värnplikts-tjänst, varvid dock samtidigt måste tagas hänsyn till att av dessa kategorier tillräckligt antal värnpliktiga erhållas, som hava förut-sättningarna för att kunna fylla den mera krävande uppgift, för vilken den längre övningen avses. Ett uttryck för den allmänna grunden till denna uttagning för längre värnplikt gives i värnpliktslagen. Men för övrigt måste genom särskilda instruktioner garanti finnas för att vid uttagningen för varje särskilt fall hänsyn tages till att de principer, som ytterst ligga till grund för densamma, bliva till-lämpade. Att en värnpliktig besitter högre bildningsgrad eller åt-njutit undervisning i högre undervisningsanstalt kan således icke i och för sig vara ensamt normerande för den större bärkraft, som bör utgöra den principiella grunden för längre värnpliktstjänst, ehuru bildningskategorierna i regel sammanfalla med de kategorier, som böra anses ha den större bärkraften. I varje fall är ju nödigt att, i den mån de frivilliga anmälningarna icke förmå fylla behovet av värnpliktiga truppförare och instruktörer, utan särskild uttagning härtill måste ske, från vederbörande myndigheters sida därvid noga tillses att den enskildes berättigade intressen icke sättas å sido.

För att emellertid den grundsats, man nu vill följa för värn-plikts ordnande, med olika lång värnpliktstid för de olika uppgifter den värnpliktiga har att fylla, icke skall leda till ett försvagande av försvarets effektivitet, måste full garanti finnas för att tillräckligt antal värnpliktiga, avsedda för de mera krävande uppgifterna, med säkerhet skall kunna uttagas. Detta gäller i all synnerhet med hän-syn till det värnpliktiga underbefälet. Det är således icke nog att, såsom i den kungl. propositionen, uttala en säker förhoppning om att genom nya anordningar volontärerna eller det stamanställda underbefälet skall kunna erhållas till erforderligt antal. En uttrycklig bestämmelse i värnpliktslagen, varigenom de luckor i de staman-ställda underbefälskadrerna, som likväl kunna uppstå, bliva fyllda genom värnpliktiga, är jämväl erforderlig.

At dem, som frivilligt anmäla sig för utbildning till instruk-törer, bör tjänstgöringen ordnas så, att den så litet som möjligt inkräktar på de studier, som denna kategori av värnpliktiga i regeln ägnat sig åt. Inryckningsdagen torde lämpligen kunna sättas till 15 juni och utbildningen därefter fortgå i ett sammanhang till slutet av

påföljande års repetitionsövning i början av oktober, varigenom endast två studietermener gå förlorade. Under första året pågår rekryt- och underbefälsutbildning 200 dagar, därav 30 dagars regementsmöte, då de blivande instruktörerna ännu tjänstgöra som menige, samt under andra året 285 dagar, då dessa underbefälsämnen efter mera än 7 månaders utbildning torde kunna i mån av behov användas som biträdande instruktörer under *vinterrekrytskolan* och sedermera som utbildade instruktörer vid den i april begynnande *sommarrekrytskolan*.

Enligt regeringsförslaget skola de volontärer, som börjat sin tjänstgöring i november, först efter 12 månader tjänstgöra som instruktörer. Vi anse, att de värnpliktiga, som för utbildning till instruktörer börjat sin första tjänstgöring i juni, redan efter något mera än 7 månader skulle kunna prövas med utövning av det befäl, som de utbildas för, åtminstone som biträdande instruktörer. Då de värnpliktiga instruktörsämnena redan legat i tjänstgöring under ett par vintermånader före vinterrekrytskolan, har underbefälsutbildningen kunnat koncentreras på att förbereda de blivande instruktörerna för deras speciella uppgift under vinterrekrytskolan. För att under sommarrekrytskolan med dess mer mångsidiga militära utbildning kunna fullgöra underbefälens uppgift fordras mer kompetenta instruktörer och därför bör underbefälsutbildningen fortgå efter vinterrekrytskolan ända till den tidpunkt i april, då sommarrekrytskolan börjar och infanteriet sålunda för andra gången får nytta av de värnpliktiga underbefälsämnena såsom instruktörer. Deras utbildning har då pågått i oavbrutet 10 månader, och vad som ännu kan felas i deras förmåga att undervisa och utöva befäl fullständigas givetvis hastigare, när de dagligen få tillfälle att pröva sig i den befattning, för vilken de avsetts.

Vid en jämförelse med regeringsförslaget kunna vi ej finna annat än att den här föreslagna anordningen innebär flera fördelar. Att börja med är det tydligt, att de värnpliktiga instruktörerna bliva mer skickade för den uppgift, som regeringsförslaget i likhet med vårt förslag vill tilldela dem såsom *truppförare* under regementsmöte, när de förut använts som instruktörer under ett halvt år (vinterrekryt- och sommarrekrytskola). En sådan god utbildning med dess dagliga övning under lång tid att föra verkligt befäl över trupp i förening med instruktörstjänst gives dem *icke* enligt rege-

ringsförslaget. De lära sig vidare, tack vare fem månaders daglig befälsutövning, att väl känna den trupp, över vilken de sedan erhålla befäl under regementsmötet. Då inkallas tre årsklasser, och lämpligt är, i den mån befälstillgången möjliggör en sådan fördelning, att de värnpliktiga instruktörerna därvid föra befäl över den årsklass, de utbildat under rekrytmötet. Kompaniet organiseras under regementsmötet på tre plutoner, vardera i huvudsak bestående av en årsklass.

En annan fördel anse vi även vinnas med vårt förslag. Den är av moraliskt disciplinär art och gäller sålunda själva andan i försvaret: förmanskapets grundande, så långt detta är möjligt, på den högre allmänna bildningens samband med den större personliga prestige, som all befälsställning med nödvändighet kräver. För visso kan volontärinstitutionen, som regeringsförslaget uteslutande anlitar vid utbildningen av de värnpliktigas lärare och ledare, lämna en del goda befälsämnen, men ofta blir det de av arbetsmarknaden ratade, som söka sig in vid armén. Den moraliska genomsnittskvalitén hos de värnpliktiga rekryterna torde numera ej sällan vara bättre än den, som deras närmaste förmän i allmänhet förete. Dessa skola enligt vårt förslag under ett halvt år i sträck (sommarekrytskola och regementsmöte) förläggas i samma logement som de värnpliktiga och enligt regeringsförslaget *under betydligt längre tid* samt vid en årstid, som ännu mer än vårt förslag binder de värnpliktigas dagliga fritid vid det inestängda och stundom moraliskt osunda kasernlivet. För att så långt ske kan motverka dess vådor är det av vikt — utom att rekrytskolan huvudsakligen förlägges till den ljusa årstiden — att det befäl, som står mannen i ledet närmast och anger tonen i kasernen, då högre befäl ej är närvarande, rekryteras på bästa sätt.

Bland det värnpliktiga underbefälet avser man ju att upptaga företrädesvis sådana unga män, vilkas håg står till lärarens eller den praktiske arbetsledarens kall. I båda fallen erhåller man nog i regeln en kategori värnpliktiga med vissa pedagogiska anlag, som en god militär ledning har att begagna sig av vid underbefälsutbildningen.

Vidare äro volontärerna till levnadsåren vanligen *yngre* än de värnpliktiga, vilka de skola instruera och föregå med förmannens goda föredöme. Härav blir ofta följd den, att den för disciplinens upprätthållande nödiga personliga prestigen saknas. De studenter och andra, som skulle, såsom vi tänkt oss, kom-

plettera volontärintitutionen, bleve *ett år äldre* än eller åtminstone jämnåriga med de rekryter, som komme att stå under deras befäl.

Skall staten, såsom regeringsförslaget avser, genom extra erbjudanden i form av anställnings- och avskedspremier m. m. söka hålla ut i arbetsmarknadens konkurrens med arméns volontärintitution och denna få den i regeringsförslaget avsedda omfattningen, så upplägges därmed ett permanent utgiftskonto, som man visserligen icke kan helt undkomma, så länge några volontärer måste finnas, men vilket blir avsevärt större, då inga värnpliktiga instruktörer skola erhållas. Att regeringsförslaget helt och hållet lämnar denna reformtanke åsido beror antagligen därpå, att ingen lämplig tid passar in för det värnpliktiga underbefälets användning såsom instruktörer vid en rekrytskola, som börjar i november. Hittills gjorda erfarenheter visa, att ej ens under tider av större arbetslöshet volontärbehovet kunnat fyllas, och skall man då under tider av goda konjunkturen på arbetsmarknaden garantera armén det erforderliga antalet volontärer, så bliva kostnaderna härför vida större, än vad vårt förslag medför.

Mot den i denna motion föreslagna så kallade sommarlinjen med infanterirekrytskolans början i april har den invändningen gjorts, att därmed måste onödigt många skolor anordnas för det blivande underbefälet, en med början i juni för de värnpliktiga och en med början i november för volontärerna, vartill kommer utbildningen av de så kallade truppförarna, vilka begynna rekrytskolan redan i april samtidigt med flertalet värnpliktiga. Det skulle sålunda bliva tre olika skolor endast för det blivande underbefälet. Tydligt är dock, att den underbefälsutbildning, som de blivande truppförarna skola erhålla och vilken först behöver börja 4—6 veckor efter rekrytskolans början, till tiden ungefär sammanfaller med motsvarande utbildning av de på frivillighetens väg uttagna värnpliktiga, huvudsakligen studenter, vilka inrycka i juni. Dessa två skolor kunna sålunda sammanslås till en. Den ojämnhet, som i början förefinnes mellan dem, vilka inträda i tjänstgöring vid olika tider, blir icke större, än vad nu är fallet vid våra volontärskolor, där en del nyvärvade rekryter inrycka i november, andra så sent som i februari eller mars på grund av rekryteringens svårigheter. Efter regementsmötet under första året, då den speciella underbefälsutbildningen fortsattes fram till början av vinterrekrytskolan, böra de blivande värnpliktiga instruktörerna kunna utbildas jämsides med andra årets volontärer i kor-

pralskolan. Den ojämnhet i den föregående tjänstgöringens längd, som då förefinnes mellan »studentgruppen» (de till truppförare och instruktörer uttagna värnpliktiga, bland vilka ju även icke-studenter finnas) och volontärgruppen, torde snart utjämnas av den förra gruppens högre allmänbildning. I den nuvarande korpralskolan vid infanteriet sammanföras rekrytvolontärer med, såsom nyss visats, en föregående första tjänstgöring av mycket växlande längd (från 8 till 12 månader), utan att någon överlägsenhet i allmänbildning förefinnes hos dem, som börjat sin rekrytutbildning så sent som i februari eller mars. Och inom underofficersskolan sammanföras för närvarande volontärer, där tidsskillnaden mellan föregående tjänstgöring uppgår ända till ett år, emedan man på grund av vakansernas storlek låter mer försigkomna volontärer hoppa över korpralskolan, vars pensum dessa därför få inhämta redan under första anställningsåret (Instruktion för rekryt- och underbefälsutbildningen, mom. 21). Det torde sålunda icke möta några svårigheter att utan dubbla skolor ordna underbefälsutbildningen under vinterperioden. Endast under sommaren före regementsmötet behöves en särskild utbildningskurs för de värnpliktiga underbefälsämnen, en anordning, som utan olägenhet redan nu finnes tillämpad vid sammanförandet av de så kallade reservunderbefälsämnen till en särskild avdelning. Enligt vårt förslag blir denna särskilda avdelning större, än vad nu är fallet, och vid varje regemente torde den bära ställas under kaptens befäl. Att för detta ändamål upprätta en ny kaptensbefattning anse vi ej vara behöfligt, då skolan endast är samman dragen under kort tid (april—september).

Sammanfattas det sagda, skulle vårt förslag beträffande lösningen av underbefälsproblemet innebära, att härorganisationen kommer att räkna med ett visst årligt tillskott av icke blott värnpliktiga truppförare för repetitionsövningarna utan även värnpliktiga instruktörer för rekrytutbildningens bedrivande, varigenom den dyrbara volontärinstitutionen kan till en del ersättas av dessa instruktörer. Åtskilliga volontärnummer per regemente kunna härigenom indragas. Vårt förslag i denna punkt medger även en direkt anknytning till *reserv-officersinstitutionen* efter i huvudsak samma grunder som regeringsförslaget.

Utöver vad vi i det föregående anført vilja vi här nedan på vissa särskilda punkter i korthet motivera de ändringsförslag i avseende å värnpliktslagen, vi gå att framställa.

§ 27: 1 A.

För de av Kungl. Maj:t föreslagna höjningarna av utbildningstiden vid specialvapnen utöver vad inom försvarsberedningarna ifrågasatts, synas oss inga verkligt vägande skäl hava blivit anförda, och hava vi därför i dessa hänseenden genomgående stannat vid den mening, kring vilken försvarsberedningarnas majoritet i preliminära beslut samlat sig.

§ 27: 1 E.

Samma förmån, som Kungl. Maj:ts förslag velat vid den sammanhängande linjen bereda vissa vapenföra värnpliktiga att under uppehållet mellan rekrytskolans avslutande i juli och repetitionsövningens början i september kvarstanna i tjänstgöring, hava vi ansett billigt och lämpligt att vid den delade utbildningslinjen tillerkänna enahanda kategorier av värnpliktiga under uppehållet mellan repetitionsövningens slut i oktober och vinterrekrytskolans början i januari.

§ 27: 1 F.

Det har synts oss synnerligt angeläget att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att vid fotfolket, på sätt den delade utbildningslinjen möjliggör, när så finnes lämpligt och nödigt anordna vinterrepetitionsövningar och att för den skull kunna förflytta en höstrepetitionsövning från det ena årets senare till det andra årets förra hälft. Utom den betydelse, detta kommer att äga i avseende å den militära utbildningen, förtjänar framhållas den betydande fördel, som härav uppstår ur sociala synpunkter och särskilt därutinnan, att de år, då höstrepetitionsövning icke anordnas, de tre årsklasser, som skulle i repetitionsövningen deltaga, komma att stå till jordbrukets fulla förfogande för skördens inbärgande.

De militära skäl, som förebragts till förmån för ett framflyttande söder om Dalälven av den tillåtna begynnelse tiden för repetitionsövningarnas början från den 10 till den 6 september, hava däremot icke synts oss tillräckligt bärande gentemot de hänsyn till jordbrukets och skördearbetets krav, som bestämde 1901 års riksdag att fastställa nu gällande tidsbegränsning i detta avseende.

§ 27: 3.

I fråga om tidslängden för den i detta moment omförmälda reservtruppövningen hava vi ansett riksdagens beslut böra gå i den riktning, vari meningarna lära gått inom den försvarsberedning, som närmast haft att taga hithörande frågor i övervägande, och sålunda stannat vid att föreslå en reservtruppövning om sju dagar.

Därjämte hava vi funnit nödigt att föreslå en bestämmelse, som gör det möjligt för Kungl. Maj:t att åvägabringa reservtruppövningar med flera årsklasser på en gång och att, som följd därav, få till stånd dylika övningar i större förband av sådan storlek, som åtminstone närmar sig fältstyrka.

§ 35: 2.

I sammanhang med vårt förslag i motion nr 178 om penningbidragets höjande till 50 öre pr dag, hava vi ansett, att penningtillskott endast bör ifrågakomma, när det gäller att bereda någon högre ersättning åt värnpliktiga, vilka göra tjänst såsom underbefäl.

§ 36: 1.

Den landstormsövning, som här föreslås, hava vi — likhet med 1907 års generalkommission och i anslutning till de inom vederbörande försvarsberedning hållna förberedande överläggningarna i ämnet — ansett böra anordnas såsom en landstormsmönstring jämte övning om sammanlagt tre dagar.

Under åberopande av vad vi nu anfört och med särskilt betonande av det liberala partiets uppfattning, att lösningen av försvarsfrågan måste vinnas på den s. k. delade linjens väg, att genom en god planläggning av övningarna och övningstidens odelade utnyttjande för sitt enda ändamål tjänstgöringstiden i fred vid arméns huvudvapen, infanteriet, bör kunna inneslutas inom det sammanlagda måttet av 280 dagar, och att en lösning på denna väg kommer att i hög grad stärka landets försvar, få vi härmed hemställa om vidtagande av följande ändringar i Kungl. Maj:ts proposition nr 59:

vid värnpliktslagen § 27 : 1 A

att vid fotfolket, med bibehållande för övrigt av i huvudsak nuvarande utbildning, måtte anordnas en fristående vinterrekrytskola om fyrtio dagar;

att för de värnpliktiga, som vid fotfolket uttagas till underbefäl eller fackmän, utbildningstiden bestämmes till trehundrasextiofem dagar, vilken tjänstgöring skall fullgöras med en första tjänstgöring om trehundrafem dagar, däri inberäknad en regementsövning om trettio dagar, samt med en repetitions-(regements-)övning om trettio dagar under vart och ett av de två år, som följa närmast efter det, då den första regementsövningen inföll;

att vid rytteriet, fältartilleriet, fältingenjör- och fälttelegraftrupperna utbildningstiden bibehålles vid nuvarande dagantal;

att vid trängen i egentlig trängtjänst och sjukbärartjänst utbildningstiden nedsättes till tvåhundra-tio dagar;

vid värnpliktslagen § 27 : 1 B och C

att för däri omförmälda värnpliktiga tjänstgöringen skall fullgöras med en första tjänstgöring om minst fyrahundra dagar, som tager sin början under första året, samt med en repetitions-(regements-)övning under andra året eller en repetitions-(regements-)övning under vart och ett av andra och tredje åren;

vid värnpliktslagen § 27 : 1 E

att däri omförmälda värnpliktiga, som tillhöra fotfolket, må, sedan de i följd med avslutad sommarrekrytskola fullgjort sin första regementsövning, äga kvarstanna i tjänstgöring intill slutet av vinterrekrytskolan;

vid värnpliktslagen § 27 : 1 F

att, med bibehållande i detta moment av nu gällande bestämmelser oförändrade, däri tillika införas en bestämmelse om att, där för utbildningens främjande finnes nödigt, Kungl. Maj:t må vid fotfolket, med uppskjutande av repetitionsövning från ett år till det nästföljande, kunna till ett och samma år förlägga två repetitionsövningar, den ena under årets förra och den andra under dess senare del;

vid värnpliktslagen § 27 : 2

att därest en ökning av de icke vapenföra värnpliktigas utbildningstid skulle visa sig behöfelig, denna måtte sättas i behörig proportion till det av oss föreslagna antalet övningsdagar för de vapenföra värnpliktiga vid arméns huvudvapen;

vid värnpliktslagen § 27 : 3

att däri omförmälda reservtruppövning bestämmas till sju dagar och att samtidig inkallelse av två eller flera årsklasser må kunna ske till sådan övning;

vid värnpliktslagen § 35: 2.

att penningtillskott endast må utgå till värnpliktiga, vilka tjänstgöra såsom underbefäl, under tiden för sådan tjänstgöring;

vid värnpliktslagen § 36 : 1

att värnpliktiga tillhörande landstormen skola vara skyldiga deltaga i en landstormsmönstring jämte övning om sammanlagt tre dagar.

Slutligen tillåta vi oss anhålla, att alla de ändringar i Kungl. Maj:ts proposition nr 59 med därtill hörande övergångsbestämmelser och i övriga till särskilda utskottet hänvisade propositioner, som av våra nu framlagda förslag kunna föranledas, måtte av utskottet vidtagas.

Stockholm den 6 juni 1914.

<i>Karl Staaff.</i>	<i>Axel Schotte.</i>	<i>Bror Petré.</i>
<i>Nils Edén.</i>	<i>Fridtjuv Berg.</i>	<i>Theodor Adelswärd.</i>
<i>Rob. Karlsson.</i>	<i>D. Persson i Tällberg.</i>	<i>E. A. Nilson.</i>
<i>J. M. Juhlin.</i>	<i>Joh. Ström.</i>	<i>R. G. Hamilton.</i>
<i>Linus Lundström.</i>	<i>Per N:son Bosson.</i>	<i>Johan Ericsson.</i>
<i>Jakob Pettersson.</i>		<i>Erik Röing.</i>

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Utbildningen av infanteriets värnpliktiga	1
Olika utbildningslinjer	1
Sommarutbildningen	5
Vinterutbildningen	8
Utbildningens resultat och utbildningstidens längd	14
Fackmannaomdömen om utbildningstidens förläggning och fördelning	19
Repetitionsövningarna	29
Utbildningstiden och arbetsmarknaden	30
Utbildningstidens förhållande till folkhälsa och folkuppfostran	37
Utbildningens början i 20-årsåldern	41
Utbildningstiden och krigsberedskapen	45
Övningstidens utnyttjande	46
Värnpliktigt underbefäl	48
Truppförare	50
Instruktörer	52
